

Yeni Türkiye

bu sayıda

56

yeni türkiye özel sayısı

devlet ve siyaset adamları CEMİL ÇİÇEK / RECEP TAYYİP ERDOĞAN / HAŞİM KILIÇ / ALİ BABACAN / BEŞİR ATALAY / EMRULLAH İŞLER / ALİ ALKAN / AYŞENUR İSLAM / MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU / FİKRİ İŞİK / FARUK ÇELİK / İDRİS GÜLLÜCE / AHMET DAVUTOĞLU / NİHAT ZEYBEKÇİ / TANER YILDIZ / AKİF ÇAĞATAY KILIÇ / M. MEHDİ EKER / HAYATİ YAZICI / EFKAN ALA / CEVDET YILMAZ / ÖMER ÇELİK / MEHMET ŞİMŞEK / NABİ AVCI / İSMET YILMAZ / VEYSEL EROĞLU / MEHMET MÜEZZİNOĞLU / LÜTFİ ELVAN / MUSTAFA DESTİCİ / UMUT ORAN / AHMET İYİMAYA / NACİ BOSTANCI / NECDET ÜNÜVAR / EROL KAYA / ABDÜLKADİR AKSU / RECEP AKDAĞ / M. VECDİ GÖNÜL / ÖMER DİNÇER / FARUK BAL / OSMAN T. KORUTÜRK / SALIM USLU / ALTAN TAN / SİNAN OĞAN / ÖZCAN YENİÇERİ / MEHMET TEKELİOĞLU / BÜLENT GEDİKLİ / PELİN G. BAKIR / ÜLKER GÜZEL / ALİ ŞAHİN / HALUK A. GÜMÜŞ / EMİN ÖNEN / SONER AKSOY / CEVDET ERDÖL / BİRGÜL A. GÜLER / NUMAN KURTULMUŞ / YASİN AKTAY / EDİBE SÖZEN / AYKAN ERDEMİR, / İŞİN ÇELEBİ / G. AZİM TUNA

bilim adamları ALİ BARDAKOĞLU / M. SAİT YAZICIOĞLU / NEVZAT YALÇINTAŞ / AHMET RUMELİ / BEKİR KARLIĞA / NECMETTİN TOZLU / M. ŞÜKRÜ HANIOĞLU / NUR VERGİN / VEDAT BİLGİN / MUSTAFA ERDOĞAN / FUAT KEYMAN / Ş. HALUK AKALIN / DAVUT DURSUN / EROL GÖKA / DOĞU ERGİL / EMİN ÇARIKÇI / ERDAL TÜRKKAN / ŞENOL DURGUN / AZİZ AKGÜL / KAMİL V. NERİMANOĞLU / VEHBİ ÇELİK / AYDIN KÖKSAL / S. SEYFİ ÖĞÜN / MERVE KAVAKÇI / OYA AKGÖNENÇ / BERİL DEDEOĞLU / M. LUTFULLAH KARAMAN / MUSTAFA S. BİLGİN / MUSTAFA TEMİZ / İRFAN ERDOĞAN / AYTEKİN İŞMAN / ZEKÂİ ŞEN / B. ATSIZ GÖKDAĞ / M. SEYFETTİN EROL / HAVVA ÇAHA / A. VEFİK ALP / RECEP BOZLAĞAN / YUSUF BALCI / T. UĞUR DÂİ / HAYRİYE ATIK / SAMİ ŞENER / ERCAN ÖZTEMEL / NURDOĞAN RİGEL / HALİL KIRBIYIK / NEVZAT ÖZKAN / ORHAN KAVUNCU / AYTEKİN YILMAZ / ŞENOL BAŞTÜRK / ALİ ÖZCAN / VEYSEL BOZKURT / M. CÜNEYT BİRKÖK / AHMET ŞAHİNKAYA / İNCİ TARI / CEM S. SÜTÇÜ / MUHARREM ERDEM / ALİ M. KIRIK / BENGİSU YAYLA / ELNUR İSMAYİLOV / ELNUR AĞAYEV / ZAFER ÇELİK

stratejik araştırma merkezleri, stk'lar SERDAR ÇAM / KEMAL YURTNAC / SELİM ÇAPAR / HASAN CELÂL GÜZEL / ATILLA SANDIKLI / SÜLEYMAN ŞENSOY / HATEM ETE / ERCAN ÇİTLİOĞLU / MUSTAFA KOCA / SİNAN ÜLGEN / HASAN OKTAY / ÖZCAN PEHLİVANOĞLU / FEVZİ DEMİR / KEMAL ÜÇÜNCÜ / YALÇIN SARIKAYA / YAŞAR KALAFAT / RİFAT HİSARCIKLIOĞLU / NURİ GÜRGÜR / AHMET GÜNDOĞDU / ERGÜN ATALAY / İSMAİL C. DİLBEROĞLU / MAHMUT ARSLAN / ERSAN ERGÜR

yazarlar D. MEHMET DOĞAN / ALEV ALATLI / KAZIM BERZEG / GÜLAY GÖKTÜRK / ŞEREF OĞUZ / MUSTAFA KARAALIOĞLU / ABDÜLKADİR SELVİ / ABDURRAHMAN DİLİPAK / A. KEMAL YAHYAOĞLU / SADIK GÜLTEKİN

Bu dergi Yeni-Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmaktadır.

İçindekiler

Recep Tayyip Erdoğan Yeni Türkiye/ 9

Yeni Türkiye'nin İlke ve Hedefleri

- Cemil Çiçek* Yeni Türkiye'nin Oluşumunda Bazı İlke ve Hedefler/ 12
Emrullah İşler Yeni Türkiye'nin İnşası ve 'Duygu' Kavramı/ 27
Cevdet Yılmaz Yeni Türkiye: Doğal Bir Süreç mi, Ulaşılmaya Çalışılan Bir Vizyon mu?/ 32
Nevzat Yalçıntaş Yeni Türkiye'nin Hedefleri/ 41
Abdülkadir Aksu Yeni Türkiye'nin Parametreleri Üzerine/ 46
Ali Şahin Yeni Türkiye/ 52
Mustafa Erdoğan 'Yeni Türkiye' Vizyonu/ 58
Hasan Celâl Güzel Yeni Türkiye: Bir Kızıl Elma Mefkûresi/ 66

Yeni Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları

- Beşir Atalay* Demokratikleşme Süreçleri ve Değişen Devlet Anlayışı/ 71
Umut Oran Umudun ve Özgürlüğün Ülkesi, Herkesin Türkiye'si/ 82
Altan Tan Yeni Türkiye Nasıl Olmalı?/ 85
M. Şükrü Hanioglu Türkiye'de Sivil Toplum-Siyaset İletişimindeki Sorunlar: Bir Çözüm Yolu Olarak Müzakereci Demokrasi/ 87
Yasin Aktay Yeni Türkiye'de Demokrasinin Sosyolojik Dinamikleri/ 92
M. Cüneyt Birkök Yüzüncü Yıla Doğru 'Doğrudan Demokrasi' Temelleri: Özgürlük, Eşitlik ve Eğitim/ 105
Gülray Gökürk Benim Yeni Türkiye'm/ 110

Yeni Türkiye'de Hukuk, Adalet ve Yargı

- Haşim Kılıç* Hukuk Devletinde Oyunu Kurallar(ın)a Göre Oynamak: Hukukî Güvenlik İlkesi/ 115
Ali Alkan Hukuk Devleti/ 122
Abmet İyimaya Yeni Türkiye'de Hukuk, Adalet ve Yargı Üzerine.../Röportaj/ 130
Faruk Bal 21. Yüzyıl; Türk Yüzyılı, MHP ve Millî Yargı Projesi/ 138

Yeni Türkiye'de Siyaset ve Yönetim

- Efkan Ala* Yeni Türkiye'de Demokrasi ve Bürokrasi/ 156
Ömer Dinçer Kamu Yönetiminde Zihniyet Meselesi: Yeni Bir Türkiye, Yeni Bir Zihniyetle Kurulur/ 162
Mustafa Destici Türkiye'yi Doğru Okumak ve Değişim Süreci: 'İdeal Devlet'/ 177
Numan Kurtulmuş Yeni Türkiye'de Siyaset ve Ekonomi/ 181
Necdet Ünüvar Yeni Türkiye'de Seçmen(ler)i Anlamak/ 190
Selim Çapar Gelecek Perspektifinden Mülkî İdare Sistemi/ 199
Aytekin Yılmaz Yeni Türkiye'nin Hedefi Sağlıklı Toplum, Sağlıklı Siyaset Olmalı/ 209

Mustafa Karaalioglu 10 Yıllık Tecrübe Işığında Yeni Türkiye'nin Sancılı Yürüyüşü/ 217
Ercan Çitlioglu Terörizmi Anlamak/ 219

Yeni Türkiye'de Sosyal ve Kültürel Değişim

- Ömer Çelik* 21. Yüzyıl Türkiye/ 228
Naci Bostancı Yeni Kelimesinin Çelişik Dünyası/ 233
Nur Vergin Türkiye 20 Yıl Önce, 20 Yıl Sonra: Sarkaç Durmuyor/ 236
Vedat Bilgin Yeni Toplum, Yeni Türkiye/ 240
E. Fuat Keyman Yeni Türkiye, Yeni Orta Sınıflar/ 249
Davut Dursun Modern Türkiye'den Yeni Türkiye'ye/ 255
D. Mehmet Doğan Mağlubiyet İdeolojisinden Yeni Türkiye Çıkarmak/ 260
Erol Göka Yeni Türkiye, Adım Adım Şekilleniyor/ 267
Doğu Ergil Nasıl Bir Türkiye?/ 273
Hatem Ete Eski Türkiye'den Yeni Türkiye'ye/ 280
Mehmet Seyfettin Erol 'Yeni Türkiye' Üzerine Üç Kritik Soru: 'Hangi Türkiye, Nasıl Bir Türkiye, Kimin Türkiyesi?'/ 286
Merve Kavakçı İslam Yeni Türkiye Üzerine Notlar/ 294
Süleyman Seyfi Ögün Türkiye'nin İç ve Dış Dinamikleri Üzerine/Röportaj/ 298
Alev Alathı Türkiye'nin Dünü, Bugünü ve Yarını Üzerine/Röportaj/ 303
Mustafa Koca Zoraki Değişim/ 309

Yeni Türkiye'de Dış Politika ve Strateji

- Abmet Davutoğlu* Yeni Türkiye'nin Dış Politikası/ 313
Mevlüt Çavuşoğlu Yeni Türkiye AB Hedefine Bağlıdır/ 317
Osman Taney Korutürk Yeni Dönemde Türk Dış Politikası Nasıl Olmalıdır?/ 319
Özcan Yeniçeri Yeni Bir Türkiye Hamlesi İçin Yeni Bir Strateji/ 326
Sinan Oğan Kaygıyla Umudun Arasında Türkiye'nin Geleceği Hakkında Bir Değerlendirme/ 344
Haluk Ahmet Gümüş Bugünün Dünya Jeopolitiğine İlişkin Boşluklar ve Farklı Verilerle Değişen Perspektif/ 350
Mehmet Tekelioğlu Yeni Türkiye'ye AB Katkısı/ 355
Pelin Gündeş Bakır Yeni Türkiye ve Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinin Geleceği/ 359
Emin Önen Yeni Türkiye ve Asya/ 377
Oya Akgönenc Türkiye'nin Yeni Dış Politikası Şekillenirken/ 387
Beril Dedeoğlu Muhtemel Küresel Güç Dengeleri ve Türkiye İçin Senaryolar/ 398
Sinan Ülgen Yeni Bir Avrupa Vizyonu/ 403
Mehmet Seyfettin Erol Hedefteki 'Yeni Türkiye' ve Yeni Bir Dış Politikaya Duyulan İhtiyaç/ 407
M. Lutfullah Karaman 21. Yüzyılın Türkiyesinin Doğu-Batı Ayrışmasında Yeni (Bir Konum/Kimlik Kazanan) Dış Politikası: 'Okuma Notları' Üzerinden (Kipling'e Nazire Olarak) Bir Değerlendirme Denemesi/ 411
Yalçın Sarıkaya 21. Yüzyıl Başında Türkiye'nin Yakın Çevresinde Durum ve Riskler/ 421

- Mustafa Sıtkı Bilgin* Büyük Güçler, Ortadoğu ve Türkiye/ 430
Hasan Oktay Türkiye'nin Doğuya Açılan Kapısı Kafkasya'ya Stratejik Bir Bakış/ 435
Atilla Sandıklı Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Kırılma Noktası: Gezi Olayları/ 445
Özcan Pehlivanoglu Balkanlar Gelecekte Neleri Yaşar?/ 459
Elnur İsmayilov Post-Sovyet Coğrafyasında Türkiye'nin Dış Politika Değerlendirmesi ve Gelecek Dönem Perspektifleri/ 465

Yeni Türkiye'de Ekonomi, Ticaret ve Gümrük

- Ali Babacan* Son Küresel Gelişmeler Işığında Türkiye Ekonomisi/ 471
Mehmet Şimşek Türkiye'nin Uzun Vadeli Görünümü/ 474
Nihat Zeybekçi Yatırım ve Dış Ticarete 2023'e Doğru Türkiye/ 482
Hayati Yazıcı 1923'ten Günümüze Gümrük ve Ticaret/ 490
Mehmet Mehdi Eker Bir Başarı Öyküsü... Türkiye Tarımında Değişim ve Dönüşüm/ 499
Bülent Gedikli İstikrar İçinde Büyüyen Türkiye: Hedef 2023/ 513
Ülker Güzel Jeostratejik ve Jeopolitik Açından Türkiye'nin 2023 Perspektifi/ 523
M. Rifat Hisarcıklıoğlu Yeni Türkiye, Yeniden Türkiye/ 532
Emin Çarıkçı Türkiye ve Dünyada Ekonomik Gelişmeler, Hedefler ve Beklentiler (2009-2015)/ 535
Erdal Türkkekan Ekonomide Yeni Türkiye'ye Geçişin Temel Koşulları/ 555

Yeni Türkiye'de Eğitim, Kültür ve Gençlik

- Nabi Avcı* Yeni Türkiye'de Eğitim, Yeni Bir Dünya Kuruluyor/ 572
Akif Çağatay Kılıç Bahar Bereketi, Bereketin Ülkesi/ 575
Şenol Durgun Yeni Türkiye ve Değişen Üniversite Anlayışı/ 577
Vebbi Çelik Eğitimde Değişim İhtiyacı ve Yeni Yönelimler/ 593
İrfan Erdoğan 2023'e Doğru Türkiye'nin Eğitim Tasavvuru/ 598
Aytekin İşman Eğitimde Bilişim Teknolojileri/ 607
Zekâi Şen Türkiye İçin Kültür ile Yoğrulmuş Eğitimin Önemi/ 621
Şükrü Halûk Akalın Yeni Türkiye'de Türkçe/ 634
Ahmet Gündoğdu Özgür Birey ve Demokratik Toplum İçin Özgürlüğü ve Demokrasiyi İçselleştiren Eğitim Sistemi/ 640
Nuri Gürgür Eğitim Meselesi-300 Yıldır Çözemediğimiz Temel Sorunumuz/ 649
Zafer Çelik Yeni Türkiye'nin Eğitimi, Eğitimin Yeni Türkiyesi/ 653
İsmail Cenk Dilberoğlu Yeni Türkiye'de Sivil Toplum ve Eğitim/ 658
Ali Murat Kırık-Ali Özcan Türkiye'de ve Dünyada Popüler Kültür Olgusuna Yönelik Eleştirel Bir Analiz/ 663
Sadık Gültekin Yansımalar.../ 672

Yeni Türkiye'de Sağlık, Sosyal Güvenlik ve Aile Politikaları

- Mehmet Müezzinoğlu* 2023 Vizyonu Perspektifinde Sağlık/ 676
Faruk Çelik Yeni Türkiye'de Sosyal Güvenlik/ 684
Ayşenur İslam Aile Politikaları ve Gelecek Perspektifi/ 699
Recep Akdağ Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı ve Sağlığımızın Geleceği/ 702

- Cevdet Erdöl* Son On Yılda Sağlık ve Sosyal Politikalarındaki Değişim ve Dönüşüm/ 713
Salim Uslu Yeni Türkiye'nin İnşasında Sivil Toplum ve Sosyal Politikalar/ 721
Ergün Atalay Sosyal Hak ve Özgürlükler Gelişmeden Yeni Türkiye Kurulamaz/ 724
Mahmut Arslan Yeni Türkiye'de Çalışma Hayatına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri/ 727
Aziz Akgül-Bengisu Yayla Yeni Türkiye'nin Yoksulluğu Azaltma Stratejisi: Yoksulların Sahip Olduğu ve Sadece Yoksullara Mikrokredi Veren Damlabank ile Sosyal İşletmecilik Uygulaması/ 732
Havva Çaba 21. Yüzyıl Türkiyesi'nde Kalıcı Bir Sorun Olarak Yoksulluk: Nedenleri ve Önlemeye Yönelik Uygulanan Politikalar/ 741

Yeni Türkiye'de Çevre, Şehircilik ve Ulaştırma

- İdris Güllüce* Yeni Türkiye'de Çevre ve Şehircilik/ 750
Lütfi Elvan Türkiye'yi 2023 Hedeflerine Hazırlıyoruz/ 754
Erol Kaya Yeni Türkiye'de Çevre Koruma ve Şehirler/ 760
Birgül Ayman Güler Büyükşehircilik Dönemi Bitmiştir/ 774
Abmet Vefik Alp Şimdi Yeni Şehirler Lazım: 'Ekokentler...'/ 778
Recep Bozlağan İstanbul'un Küresel Şehir Endekslerindeki Yeri/ 780

Yeni Türkiye'de Enerji, Su ve Orman

- Taner Yıldız* Türkiye'nin Enerji Stratejisi/ 787
Veysel Eroğlu Su Kaynaklarının İdaresi ve Ormanlık Faaliyetlerinin 2023 Hedefleri/ 791
Abmet Rumeli Elektrik Enerjisi ve Türkiye/ 801

Yeni Türkiye'de Millî Savunma ve Savunma Sanayii

- İsmet Yılmaz* Millî Savunmamız Millî Gücümüze Dayanacaktır/ 811
M. Vecdi Gönül Türkiye'nin Geleceğine İlişkin Öngörüler/ 814
Ersan Ergür Yeni Dünya Düzeninde Türk Savunma Sanayiinin Gelişimi ve Rolü/ 820

Yeni Türkiye'de Bilim, Teknoloji, Bilgi ve Medya

- Fikri Işık* Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Vizyonu/ 825
Aykan Erdemir-Muharrem Erdem İnternet'e Deli Gömleği yahut Türkiye'nin Yönetişim Açığı/ 833
Aydın Köksal Bilişim Devriminde Türkiye: Ülkemizi Orta Gelir Tuzağından Kurtaracak Kaldıraç; Yazılım ve Üretim Endüstrimizdir!/ 838
Yusuf Balcı Bilgi Toplumuna Geçiş ve Türkiye'nin Yüksek Hızlı Bilgi Otobanları ile Örülmesi/ 855
Hayriye Atik Bilgi Toplumu ve Türkiye/ 860
Sami Şener Yeni Türkiye'de Bilginin Rolü ve Geleceği/ 873
Ercan Öztemel Bilgi Yoğun Yaşamın Sosyal Etkileri/ 882
Nurdoğan Rigel İkinci El Yaşam: e-hayat/ 890

- Şenol Baştürk-Veynel Bozkurt* Enformasyon Toplumu Kuramları ve Türkiye'nin Dönüşümü/ 894
- Abmet Şabinkaya/Ali Murat Kırık* Türkiye ve Dünya Genelindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Uydu Sistemlerinin Kullanımı/ 904
- Türkân Uğur Dâi-İnci Tarı* Yeni Türkiye'de Halka Açık Medya Şirketlerinde Kurumsal Yönetim Uygulamaları/ 911
- Cem S. Sütçü* Yeni Medya ve Enformasyona Özgürce Ulaşma Bağlamında Gazetecinin Bilişimciye Dönüşümü/ 924
- Halil Kırbıyık* Uzay Bilimlerinde Gelişmeler/ 929
- Şeref Oğuz* Nicelikten Niteliğe Yeni Türkiye/ 940

Yeni Türkiye'de Din, Dinî Hayat, Ahlâk ve Maneviyat

- Ali Bardakoğlu* Modern Dönemde Din ve Dindarlık/ 945
- Mustafa Sait Yazıcıoğlu* Din Anlayışımızın Geleceği Üzerine/ 956
- Mustafa Temiz* Çağı Nasıl Atlayacağız? Bilgi Toplumu Yeterli mi? İnsan ve Sevgi Faktörü/ 962
- Necmettin Tozlu* Doğru, Fıtrî Bir Eğitim ve Dayandığı Usul: Sevgi/ 980
- Bekir Karlığa* Büyük Oyun ya da Neo-Con ve Evangelik İttifakı/ 993
- Abdurrabman Dilipak* Yarınki Türkiye/ 1000
- Abdülkadir Selvi* Yeni Türkiye'nin Manevî Temelleri Sağlam Olmalı/ 1005

Yeni Türkiye ve Türk Dünyası

- Bilgehan Atsız Gökdağ* 2023'e Doğru Türkiye-Türk Dünyası Bütünleşmesi/ 1009
- Güngör Azim Tuna* Türkiye'de Bir İlk: Türk Dünyası Kültür Başkentliği ve Eskişehir/ 1035
- Serdar Çam* Yeni Türkiye'de TİKA/ 1038
- Kemal Yurtnaç* Türkiye'nin Orta Asya ve Balkanlar Politikası; Söylemden Stratejik Hedeflere/ 1041
- Kamil Veli Nerimanoğlu* Türk Dünyasının Yarını ve Türkolojide Yeniden Yapılanma/ 1044
- Nevzat Özkan* Türk Dünyasının Geleceği Üzerine Düşünceler/ 1050
- Kemal Üçüncü* Yeni Bin Yılın Eşiğinde Millî Mefkûrenin İmkân ve Kabiliyetlerine Eleştirel Bir Bakış/ 1056
- Orhan Kavuncu* Küresel Adaleti Türkler Gerçekleştirdi, Türkler Gerçekleştirecektir/ 1074

Genel Değerlendirme, Tarih, Çeşitlemeler

- Soner Aksoy* Türkiye, 'Yeni Türkiye' Olmalı/ 1079
- Edibe Sözen Yavuz* Yeni Türkiye: Hayal mi, Gerçek mi?/ 1095
- Işın Çelebi* Yeni Türkiye Ne Demektir ve Nasıl Ulaşılır?/ 1097
- Süleyman Şensoy* Yeni Türkiye ve Önümüzdeki 10 Yıl/ 1099
- Fevzi Demir* Geleceğin Yeni Türkiyesi İçin Büyük Düşünmek/ 1102
- Kazım Berzeg* 'Eski Sınıf' Despotizminden Demokratik 'Yeni Türkiye'ye/ 1115
- Abmet Kemal Yabyaoğlu* Yeni Türkiye ve Muasır Medeniyet/ 1136
- Elnur Ağayev* 'Yeni Türkiye'nin Yeni Türkiye Modernleşme Projesi/ 1145
- Yaşar Kalafat* Uluslararası Tarihte Türkler ve Kürtler Sempozyumu'nun Düşündürdükleri/ 1153

Yeni Türkiye

Ocak Şubat 2014

Yıl 10 Sayı 56

Fiyatı 25 TL

2 Ayda Bir Yayımlanır

Yayın Kurulu

Sacit Adalı / Şükrü Haluk Akalın / Aziz Akgül / Ahmet Turan Alkan / Zakir Avşar /
Vedat Bilgin / Emin Çarıkçı / Kemal Çiçek / Şenol Durgun / Güler Eren /
Burhan Erdem / Hasan Tahsin Fendoğlu / Bilgehan Atsız Gökdağ /
Halil İncalcık / Kemal Karpat / İlber Ortaylı / Hayrettin Ökçesiz /
Ergun Özbudun / Ümit Özdağ / Sami Selçuk /
Mümtaz'er Türköne / Nur Vergin /
Nevzat Yalçıntaş

Danışma Kurulu

Şakir Akça / Oya Akgönenc / Kadir Murat Altıntaş / Aygün Attar /
Kâzım Berzeg / Abdurrahman Dilipak / D. Mehmet Doğan /
Tahsin Erdinç / Hüseyin Ergün / Metin Eriş / Gülay Göktürk /
Metin Hülügü / Adnan Şenel / Lütfi Şehsuvaroğlu /
Orhan Türköz

YT Yayıncılık Eğitim Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

Hasan Celâl Güzel

Editör

Hasan Celâl Güzel

Yazı İşleri Müdürü

Murat Tazegül

Dağıtım ve Abone Müdürü

Zülfikâr Mert

Baskı

Semih Ofset (312) 341 40 75

Genel Dağıtım

Doğan Dağıtım-DPP A.Ş.

Basıldığı Tarih

Şubat 2014

Yayın Kodu

ISSN - 1300-4174

Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi

Hoşdere Caddesi 179/6 06690 Çankaya/Ankara

Tel: (312) 441 42 40-441 42 60 Faks: (312) 441 42 08

Web: www.yeniturkiye.com e-posta: yeniturkiye@yeniturkiye.com

Abone Şartları

Bireysel: Yıllık 150TL. Kurumsal: Yıllık 300TL.

IBAN: TR34 0006 2000 1810 0006 2946 98 - Garanti Bankası Çankaya Şb.

Yeni Türkiye hakemli bir dergidir. Dergimizde yayımlanan yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Yeni Bin Yılın Eşiğinde Millî Mefkûrenin İmkân ve Kabiliyetlerine Eleştirel Bir Bakış

Kemal Üçüncü*

1056

Giriş ve Kuramsal Kavramsal Çerçeve

Uygarlık tarihindeki büyük gelişim ve dönüşümlerde milletlerin, kendi kültür havzalarının ve dünya kültür mirasının temel metinleri ile kurdukları diyalojik ilişkinin çok önemli bir rolü olduğu tevsik olunmuş bir bilgidir. Bu açıdan her çağın ve o çağı yaşayan milletin kendi çağına ve ihtiyaçlarına özgü okuma ve yorumları yapması son derece önemlidir. Bilimsel, dini ve kültürel metinlerin nihaî ve donmuş bir anlamı yoktur. Bu mirasla kurulacak ilişkinin düzeyi ve derinliği, yaratıcılığı yeni bir medeni hamle için temel referansları oluşturur. Bütün bu okuma ve diyalog, ontolojik, epistemolojik ve etik düzeyde açılımlara imkan vermeli, zaman, mekan, insan, evren, dünya, eşya, siyaset felsefesi anlayışını temellendirebilecek bir kuşatıcılığı olmalıdır. Türkler kendi tarihlerinin son yüz yıllık dilimi öncesinde bu ameliyeyi çok başarılı bir biçimde gerçekleştirebildikleri için tarihlerinin her döneminde buldukları coğrafyanın belirleyici aktörleri olagelmışlerdir.

Modern dönemde Türk düşüncesi bir kriz halindedir. Bu çalışmada, mezkûr kriz halinin aşılabilmesi için teorik düzeyde yapılması gereken tefekkür ve tezekkür etkinliklerinin bir tasnif, tenkit ve tetkiki yapılmaya çalışılacaktır.

Türk Kültür Havzası

Bir kültürel geleneği tanımlamak için kültür çevresi, kültürel hinterland, kültürel ekoloji, kültür coğrafyası gibi kavramlar farklı bilimsel geleneklerden esinlenerek kullanılmaktadır. Bahsettiğim kavramlar Batı sosyal bilimler literatürü içerisinde üretimi kavram ve değerlendirmelerdir. Bir sosyal yapıyı anlamak ve açıklamak için ortaya konulmuş açıklama, model ve çözümler başka bir sosyal yapıyı açıklamak ve çözümlemek için birebir transfer edilemezler. Bu anlamda Türk kültür tarihinin ve sosyal yapısının dinamiklerini en iyi kavramsallaştırabileceğini düşündüğüm “Türk kültür havzası” kavramını yeni bir tekli olarak önermekteyim.

Türk milleti 5000 yıllık tarihi süreç içerisinde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında siyasal olarak kontrol ettiği 55 milyon kilometrekarelik alanda barış, hoşgörü ve adaletin öncüsü, olmuştur. Bu coğrafyalardaki bütün kadim medeniyetlerle kültürel ve siyasal ilişkilerde bulunmuş tarihin kıdemli bir milletidir. Toynbee'den Spengler'e bütün büyük tarih filozofları Türk kültürünü [bazen İslam medeniyeti başlığında] dünyanın büyük kültür ve medeniyetleri arasında zikrederler. Uygarlık tarihinin bize sunduğu malumattan anlıyoruz ki tarihsel süreçte ve hâlde dünya üzerinde bütün etnisiteler aynı oranda büyük bir siyasal ve kültürel yayılım ve iddia geliştirememiş, örgütleyememişlerdir. Walter Ong'a göre “bugün konuşulan üç bin kadar dilden yalnızca yetmiş sekiz tanesinin edebiyat üretebildiği ve yüzlerce dilin kendisini ifade edebilecek bir alfabe ile karşılaşmadığı iddiasındadır (Ong 1995:14). Bu anlamda

(*) Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Müdürü.

dünyada “de facto” olarak hâlen mevcut olan büyük kültür ve edebiyat dilleri bu tarihsel gerçekten kaynaklanır. Kültürün bütünlüğü açısından baktığımızda aynı çevre şartlarını ve kuşağını paylaşan halkların benzeşen kültürel öğeleri bulunmakla beraber aynı seviyede ve doğrultuda bir gelişme göstermediklerini hatta aynı çevre şartlarından farklı kültürler ürettiklerini görmekteyiz. Türk dili ve edebiyatı bunlardan bir tanesidir. Ne yazık ki tarih ve fitratın doğası “beşeri mantık ve idrake göre” eşitlikçi değil .

Kuzeyde tün ortasından güneyde kün ortasına kadar “Tundra kuşağından Akdeniz havzasına, Mezopotomya’ya, Türkistan’dan, Adriyatik sahillerine kadar ulaşan 12 milyon kilometrekarelik alan Türk kültür ve medeniyetinin tarihsel olarak meskûn olduğu coğrafyadır. Coğrafi keşifler öncesi Amerika ve Avustralya kıtaları haricindeki halklar ve toplumlar için dünya Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarından ibarettir. Kadim coğrafi literatürde bu alana “Eski dünya” denir. Toplam alanı 85 milyon kilometrekaredir. Bu alanın 3/2 sini oluşturan 55 milyon kilometrekarelik alan tarihsel süreçte Türk boy ve topluluklarının siyasal olarak denetim altına aldıkları alandır. Türk kültürünün coğrafi derinliği ve genişliğine bakıldığında Avrasya’nın kalpgâhı olan bir bölgeyi kapsar. 20° doğu boylamı Budapeşte’de Gül Baba tekkesi Batı’daki en son Türk eseri 100° doğu boylamı Saha-Yenisey hattından Tarım havzasına kadar olan alanın en doğu ucudur. Güneyde Sudan -Hartum ve Suakin limanından Yemene, Kuzeyde Tundra kuşağını takiben Petersburg, Tümen ve Sibiryaya’ya kadar olan Türk kültürünün coğrafyasıdır Bütün bu coğrafyalarda Türk kültürünün izleri/eserleri vardır .

Türkler doğudan batıya, kuzeye, güneye olan yürüyüşleri esnasında buldukları her coğrafyanın kültürel geleneği ile bağdaştırmacı, dönüştürücü, telif eden bir kültürel geleneği üreterek ayakta kalma becerisini göstermişlerdir. Farklı mimari ve estetik anlayışlarını, sanat anlayışlarını, dili ve ananeleri,

inançları, maddi ve teknik olanakları tanımış ve onlarla imtizaç etmiştir. Bu coğrafyada Türklerle beraber farklı etnisiteler ve inanç gelenekleri beraberce yaşayagelmışlerdir. Farklı etnisitelere sahip Müslim topluluklarla aynı inanç dairesi içerisinde ortak bir inanç repertuarında yoğrularak müşterek bir medeniyet sembolizmi ve grameri üretildi. Kürtler, Gürcüler, Arnavutlar, Lazlar, Çerkesler, ilh... Hep bu sembolizmin ve gramerin öğeleridir. Tekil olarak bu kültürleri ele aldığınızda özgün “unique” anlamda bulacağınız şey sınırlı ve arkaik bir folklorizmden öteye gitmez. Oysa bu halkların da dahil olduğu ve adına “Türk kültür havzası” dediğimiz yaşama ve toplumsal örgütlenme/varoluş biçimi bizlere çok zengin bir imkanlar manzumesi sunmaktadır.

Söz konusu akraba halklar tarihsel süreçte Türk siyasal hakimiyetinin yarattığı [*habitus’da*]¹ yaşam ve kendini üretme geliştirme imkanı bulmuşlardır. Türk siyasal hakimiyetinin zayıfladığı veya kesintiye uğradığı tarihsel kesitlerde bu halkların her anlamda mağdur ve mazlum olduğunu görürüz. Bu anlamda havzadaki Türk siyasal aklı ve teşkilatçılığını bir istiare ile atomun yapısına benzetebiliriz. Merkezde çekirdek olarak Türk siyasal teşkilatçılığı ve siyasal aklı bulunmaktadır. Çekirdeğin çekim gücü proton, nötron ve diğer parçacıkları bir arada tutarak maddenin oluşumuna imkan sağlamaktadır. Bu anlamda Türk siyasi erki bu coğrafyada ortak inanç eksenindeki akrabalarımızı kendi barış ve güvenlik alanı içerisinde koruyup himaye ederek varlıklarını devam ettirmelerine imkan sağlamıştır/sağlamaktadır. Bu bağlamda ortak acılarımız, sembollerimiz ve sürekli güncellediğimiz güncel yaşam pratiğimiz sarsılmaz bir yarın ve gelecek inşası için son derece elverişli bir zemindir.

Bu sosyal ve kültürel gerçekliği ola bildiğince kuşatıcı bir perspektiften anla-

(1) Post yapısalci Fransız sosyolog Pierre Bourdieu’ya göre habitus : bireylerin, grupların ya da sınıfların gündelik yaşam pratikleri, zevkler, alışkanlıklar, jestler buna dahildir. İçinde yaşanılan kültürel çerçevenin insana kattığı değerler,tutumlar ve davranışlar kümesi

mak için Türk kültür havzası tabirimizde bir akarsuyun kaynağından denize veya göle varıncaya kadar geçtiği bütün alanın flora ve faunasını her türlü birikimini içererek denize ulaşmasından istiare yapılarak kullanılmıştır. Akarsu geçtiği havzanın bütün birikimi ile mündemiçtir. Lakin denize vardığında veya karıştığında diğer akarsularla organik bambaşka bir büyük yapı oluşturur. Artık Karadeniz içerisinde Kızılırmak, Yeşılırmak, Çoruh suyunu ayıramazsınız artık o suya deniz denir. Dere veya çay, nehir tasnifi de o büyük hamule de anlamını ve geçerliliğini kaybeder. Türk kültür havzası yaşam sahasında coğrafyasında bulunan bütün bileşenleri ile beraber oluşturduğu medeniyete ve coğrafyaya Batılı seyyahlar ve düşünürler tarihsel süreç içerisinde Turchia, Micro Turchia, Macro Turchia, demişlerdir. Medeniyetimize muarız olan Batı medeniyeti bu anlamda bizi karşı değer kümesine konumlandırırken Osmanlı, Safevi, vb boy isimleri ile değil Türk olarak tanımlaması üzerinde yeterince durulmamıştır. Batı bizdeki birleşen etnik toplulukların pek âlâ farkındadırlar. Karşılarındaki alanı tabir eden ve tanımlayan, hegemonya ve gelenek olarak bütününe Türk demişlerdir. Yani Balkanlarda Ortadoğu'da Kafkaslar'daki Afrika'daki bütün mücadelelerde karşılarında bu coğrafyaları temsil eden siyasal akıl ve antikite olarak Türklüğü anlamış algılamış tescil ederek tanımlamışlardır.

Bu durum; XIX. asrın ikinci yarısından itibaren dünya güçler dengesinde Avrupa'nın öne geçmesi ile beraber Türklükle özdeşleşmiş İslami temsil ve "Türk İslâmı" sembolizmi Arap medeniyeti ve İslam medeniyeti inşaları ile başarılı bir eksen kaymasına uğratılmıştır. "XIX. Asırda sekülerleşen Batı tarafından mahkûm edilen, çok-eşlilik, zina-ya taşlama, hırsızlığa el kesme gibi emir ve yasaklardan oluşan, köleliğe cevaz veren, kadın haklarını bastıran şeriat=hukuka dayalı bir "din olarak Türk İslâmı" idi. Buna karşılık makbul görülen, başlıca Fransız oryantizmi tarafından tasvir edilen bilim, felsefe ve sanat alanındaki performansıyla Akdeniz medeniyetinin tedavülünde tarihî aracılık eden

"medeniyet olarak Arap İslâmı"ydı; Hegel'in yaklaşımında da görüldüğü gibi Bu zihniyete göre Türklerin eseri fıkıh ile özdeşleştirilen İslam dini ilerlemeye engel (mâni'-i terakki), buna karşılık Arapların eseri bilim, felsefe ve sanat ile karakterize İslam medeniyeti ilerlemeye elverişli (kâbil-i terakki) dir. XIX. Asırda Alman asıllı İngiliz filolog Friedrich Max Müller (1823–1900) ve Fransız filolog Ernest Renan (1823–1892) tarafından geliştirilen lengüistik ırk teorileriyle "barbar" Türklerin "Turanlı", onların eseri legalistik İslam dininin "Sami" olarak stereotipleştirilmesi de, Türklükle özdeş İslâmın ötekileştirilmesi sürecinin uzantısıydı (Gencer 2007:10)."

İngiliz aydınlarına göre Türkler; Arap medeniyetinin merkezlerini mahvederek hakimiyetleri altındaki Arapların kalkınmasını önlemişlerdir. Barbarlıkta ısrar eden Türklerin Avrupa'da kalmalarına göz yummak, Hıristiyan Avrupa medeniyetine yakışmaz; Türkler Avrupa'dan muhakkak kovulmalıdır (Gencer 2012:297). Son 300 yıllık tarihi kırılma ve dönüş bu perspektiften anlaşılmalıdır.

Türk kültürünün tarihsel süreç içerisinde İran, Hint, Orta Asya, Çin, İran, Mezopotamya, Akdeniz, Rumeli kültür havzalarıyla ilişki ve iltisakından tevarüs ettiği ortak yaşama teori ve pratiği yeniden üzerinde düşünülmesi gereken bir mirastır. Türk kültür havzasında bin yıllardır komşuluk hukuku ile yan yana yaşadığımız ve büyük etkileşimler ve yer yer sembiyotik bir "yaşam alanı" inşa ettiğimiz gayri Müslim halklar ve kültürler de vardır. Kadim medeniyetlerin asil birer mirası olarak kültürel mirasımızın mütemmim cüzleri olarak son derece vazgeçilmezdirler. [emperyalizmin oyunları zaman zaman komşuluk hukukumuzu zedelese de ortak sağlam bir temelimiz vardır, helalleşemeyecek bir problemimiz yoktur.]

Türk Kültürünün İmkânı

Bu kadim gelenek mahallelerinde bütün din, mezhep ve inançların ibadethane ve kutsal mekanlarının yan yana bulunabildiği

yegane iskan biçimini üretmiş, gittiği bütün coğrafyadaki insanlarla akrabalık tesis etmiştir.

Bütün bu süreçlerde Türk tarih ve devlet felsefesine baktığımızda milletin “siyasal egemenliğini” kişi ve zümreler dahil hiç kimseyle paylaşmadığını görürsünüz.

Türkiye coğrafyası üzerindeki bin yılı aşan egemenliğinde ürettiği kültürel gelenek, tesis ettiği barış ve istikrarla Müslim ve akraba topluluklar, gayri Müslim komşuları üzerinde bir güvenlik ve adalet şemsiyesi olmuştur.

Batılı sosyolojik terimler Anadolu coğrafyasında üretilen sosyal ve kültürel yapıyı ifade etmekte her zaman kifayetsiz kalır. İrk ve etnisite kavramları buralarda literatürde bilinenden farklı bir anlama gelir. Bu coğrafyada akrabalık hukuku sebebiyle etnik dediğiniz toplulukların inanç, folklor ve kültür itibarıyla dünyanın başka coğrafyalarında rastlanamayacak giriftlikte ve derinlikte bir birikimi mevcuttur. Bu zenginlik Türk milletinin derin sağduyusu ve engin irfanında mündemiçtir.

Batı açısından bakıldığında Doğu dünyası kendi kimliğini oluşturacağı bir öteki repertuarıdır. Antik dönemdeki Pers Grek mücadelesinde başlayan Doğu Barbarlığı imgesi, Batının kolektif şuurlarında süreç içerisinde katmanlaşarak pekişmiştir. Türkleri, bu anlamda Müslümanları ve Doğu dünyasını ötekileştirmenin bilimsel bir altyapısı vardır. Avrupa’da XIX. yüzyılda Pozitivist felsefenin ve Darwinizm’in etkisiyle başlayan İrk temelli yaklaşımlar kısa sürede bilimsel görüntülü bir siyasal projeye dönüşmüştür.

“XIX. yüzyılın önde gelen irk teorisyeni Gobineau irkı, insanları ve kültürleri biçimlendiren yegane faktör olarak ele aldı. Yarım asır süreyle Oxford Üniversitesinde ders veren çağdaşı Alman filolog Friedrich Max Müller, ortaya attığı Sami, Ari ve Turanlı üç dili ele alan eseriyle lenguistik bir irk mefhumu geliştirdi. Bunun ardından Ari ve Sami dil ve ırkları, iki dini zibniyetin ifadesi olarak

kutuplaştırıldı. Renan’a göre Ari ve Sami tarihte belli sosyal oluşumlara özgü karakterleri temsil ediyorlardı. Sami dilinin statik Ari dilinin dinamik yapısı, kullanıcılarının duyuş ve düşünüş, zibniyet kalıplarını da etkilemişti. Sami irkı monoteist, tevhidçi, bağınaz ve durağan Ari irkı politeist, teslisçi, hoşgörülü, hür iradeli, yaratıcı ve ilerlemecidir. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam aynı monotesitik Sami gelenekten gelen dinler olsalar da Hıristiyanlık zamanla Ari ırkının etkilerinden kendini kurtararak Ari dininin mükemmel örneği olarak adlandırılmaya hak kazandı. Bu olumsuz Sami zibniyet devamla İslam’a teşmil edilir. Bu Ari Sami ayırımı İran/Turan ayırımı ile pekiştirildi. Max Müller çekimli bir dil olan Aryani dilleri, medeniyetin gelişimi için en uygun diller olarak tanımlar. Buna karşı bitişik Turan dili Türkçe göçebe hayatına uyan bir dildi. Dillerinin yapısı itibarıyla Türkler, tarih boyunca ne kalıcı bir devlet, ne de kendilerine özgü bir yaratıcı medeniyet kurabilirlerdi (Gencer 2012:303-304)”.

Atatürk dönemi TDK’nın “Güneş Dil Teorisi” diye sistemleştirmeye çalıştığı yaklaşım Müller’e ve Avrupa’nın saldırgan ve ötekileştirici filoloji temelli politikalarına karşı bir cevap verme kaygısıydı. Maalesef Türkiye’deki sosyal bilimciler “dilciler de dahil” bu meseleyi sebeplerini araştırıp anlamadan naif bir biçimde tezlil ve tahfif ederek yansıtmışlardır. O yüzden Hint Avrupa Dil Ailesi teorisinin en müfrit müminleri halen Türkiye’dedir.

Türkler kendi tarihsel serüvenleri içerisinde ‘kaynaklardan takip edebildiğimiz şekliyle’ birinci bin yılın siyasal entelektüel okumasını “Kün tuğ bolsın kök kurikan” ütopyası çerçevesinde Tanrısal iradenin buyruğuna uygun olarak “adaleti hakim kılmak” üzere ‘dizliye diz çöktürmek-Başlıya baş eğdirmek’ diye ilkeleştirdikleri bir siyasi stratejiye uygun olarak ortaya koymuşlardır. Bu siyasal, askeri, entelektüel strateji, “il ve töre” düzeninin tesisinin ardından tatbikat sahasına konulmuştur. Başlangıçtan 10. yüzyıla kadar olan bu süreçte Türkler Farklı katılım düzeyleri ve amaçlar için tertipleedikleri Kurultay ve toy gelenekleri sebebiyle (Seyitdanlıoğlu

2009:1-11) askeri demokratik devlet² diye adlandırabileceğimiz bir rejimle, göçerevli iskan biçiminde senkretik bir pragmatik bağdaştırıcılık, genelde imtizaç ettiren bir kültürel anlayışla yaşadıkları bu tarihsel süreçte bazen bölgesel umumiyetle cihanşumul bir kültür ve başat siyasal aktörler olarak var olmuşlardır. Bu ilk medeni hamlenin teorik çerçevesi kamlık düzeninin, aksakallar ve bilgeler meclisinin teorik çerçevesini çizdiği tarih düşüncesini ve metafizik kabullerini oluşturduğu bir aşamadır. Kadim Türk mitik tefekkürü ilk planda ontolojik meseleyi kesin bir çözüme kavuşturur. Varlık ve eşyanın kaynağı, kainattaki en mutlak irade Tanrı iradesi olarak belirir. [Bilge Kağan “öd Tengri yaşar, kişi oğlu kop ölgeli törümü, “zamanı Tanrı yaşar (ebedî olan Tanrıdır); kişiöglü hep ölmek için yaratılmıştır” diyor] (Ergin 2008). Varlık bir ilk sebebe dayanır ve varoluş amaçlı bir eylemdir. Siyaset felsefesi adalet temelli, bilgi anlayışı metafizik ve fizik [numen ve fenomen alanını çatıştırmadan birleştiren] insanı ve varlığın bütün kategorilerini bütüncül ve organik bir sistem dahilinde değerlendiren bir perspektife sahiptir.

Türklerin batıya, kuzeye ve güneye yönelişleri ile beraber karşılaştıkları yeni medeniyet daireleri, inanç gelenekleri karşısında mevcut yapıları kendi pratiği ve geleneği zihniyet kalıpları ile harmanlayarak bir kültürel süreklilik zincirini imdidat ettirdiğini görürüz. İslam medeniyeti dairesine girmeleri ile beraber Maverüünehir[Çayardı] havzasında Maturidi kelim perspektifi, kadim Türk dinî hoşgörüsü, Bağdat ve İran üzerinden gelen antik Yunan mantık ve felsefe birikimini yeniden bir okumaya tabi tutarak aksiyoner vahdet-i vücud tasavvuf telakkisi ile harmanlayarak Kaşgarlı Mahmud’un cümleleriyle beyan etmişlerdir.1040 yılında Dandanakan savaşı ile Kadim İran arazisine ve kültürüne hakim olduktan sonra Çin sınırından Akdeniz’e inen muazzam gelişimin anahtarı tefekkür iklimi layıkıyla incelenmemiştir. Maverüünehir, İran ve Turan dünyasının kesişim noktasıdır. Tarihi ticaret yolu üzerinde olması ve stratejik konumu hasebiyle kadim Fars, Soğd, Grek/

Baktriya, Türk geleneklerinin ve kültürel birikimlerinin çok zengin bir tabakalaşmasına sahiptir.

İkinci bin yıldaki meydan okumayı Kaşgarlı, Bağdat’ta Abbasi halifesi El-Muktedir Billah’a sunduğu “Divanü Lügat’it Türk” adlı eserinde eserinde Türklüğün yeni bin yıldaki universal idealini ortaya koyar/dikte eder. Bir hadisi zikrederek: Yüce Tanrı: Benim bir ordum vardır ki onlara Türk adını verdim. Onları doğuda birleştirdim. Bir millete kızsam cezalandırmak görevini onlara veririm...” buyurmuştur.

“Yüce Tanrı: Türkçe öğreniniz, çünkü Türkçe’nin uzun bir saltanatı vardır...” diye buyurur. Bu sözler Türk tefekkürü perspektifinden İslami literatürün kendi çağındaki işlevsel bir okumasıdır. Yüz yılda Türklüğün Çin sınırından Akdeniz’e inebilmesinin ardındaki kararlılık, kültürel ve stratejik akıl bu ilkelerin ve kararlılığın açılımından ibarettir.

İkinci bindeki meydan okumanın ana omurgasını “nizam-ı âlem ilâyi kelimatullah” [yeni universal kamu düzeni anlayışı] ideali teşkil eder. Kadim Türklüğün adalet ütopyası bu yeni inançla tazelenerek aşılansak, bambaşka yaratıcı bir senteze ulaşır. Bazılarının ebleh bir duyarsızlık ve sıklıkla dudak büktüğü “sentez” diye tahfif etmeye çalıştığı “muazzam yeniden inşa” bu çerçevede oluşmuştur. *Türk milletinin dünya görüşü* [= *Weltanschauung*] ve *Selbstbewusstsein* [=kendilik bilinci/kendinin farkında olma] süreçleri bu yeni değerler dünyası ile yeni bir “ideolojik” referansa kavuşmuştur. Kendilik bilincini oluşturan şey [wer oder was bin ich?=ben kimim veya neyim?] sorusudur. Bu sorunun altı teorik olarak bilimsel, metafizik ve popüler düzeylerde doldurulduğu, aydınlığa kavuşturulduğu süreçlerde Türk milletinin muazzam bir enerji ile üretkenleştiği söylenebilir. Kendilik algısını ve benin bilgisi oluşturan şey Fichte’ye göre “Ben varım” (Ich bin) cümlesiyle başlar. Fichte bilincin bütün içeriğini oldukça radikal bir tarzda bu temel cümleden çıkarır.

(2) [Bkz. Dogan Avcioğlu, Türklerin Tarihi, 2. Cilt, İstanbul, 1979, s. 774.]

Ben hiçbir şekilde dışardan belirlenmemekte, o kendisini kendi edimleriyle belirlemektedir. Bu anlamda, benim dışındaki nesnelerin kendi başına bir varlıkları söz konusu olmayıp; onlar Ben'in ürünleridir. Ben'in bizzat kendisi, kendi karşısına bir Ben-olmayan'ı koyar" (Das Ich setzt sich selbst ein Nicht-Ich entgegen). Bu karşıtı ortaya koyma olgusu, Fichte'ye göre kendisini bu karşı olma ifade eden ben bilincinin edimidir. Bu edim ona göre gerekli bir edimdir, çünkü bu edim olmadan bilinç içerikten yoksun kalacaktır. Aslında bu karşıtı isteyen bizzat Ben'in kendisi olmayıp, bilincin kendisinin bir karşıta ihtiyaç duymasıdır (Topakkaya 2007:49-59)". Türk tefekkürünün bu hâlde karşı karşıya bulunduğu en büyük kriz bu sorgulamayı yapmamasından/yapamamasından kaynaklanmaktadır. İleri medeni bir hamle bu sorunun ruhuna uygun bir biçimde cevaplanmasıyla başlayacaktır.

Problem Alanları

Özellikle Batıda Rönesans ve Reform sonrası Avrupa'da ortaya çıkan ve o güne kadar başkaca hiçbir coğrafyada ve gelenekte görülmemiş yeni bilgi ve bilim anlayışı bütün kadim gelenekleri olduğu gibi bizim medeniyetimizin algı düzenini de sarsıntıya uğratmıştır.

"Rönesans sonrası ise seküler düzlemde, deney ve gözlem ile bunlarda elde edilen verilerin teorik düzleme taşınması ve teorilerden öndeyilerde bulunularak öndeyilerin sınanması şekline bürünmüştür. Bilim tarihi yapıtlarına bakılırsa burada üzerinde yoğunlaşacağımız modern bilim terimi, tarihsel açıdan 16. yüzyıla değin geriye gider. Nitekim bilim felsefesi ya da bilim tarihine ilişkin yapıtlara bakıldığında modern bilim deyişinin Batı'da Rönesans ile başlayıp 18. yüzyılda Aydınlanma çağıyla gelişen, 19. yüzyıl pozitivistini sayesinde yaygınlaşarak tüm dünyada etkisini hissettiren, 20. yüzyıla gelindiğinde anılan yüzyılın egemen felsefi akımı mantıkçı pozitivistle zirve noktasına ulaşan belli bir bilim yapma geleneğini ifade etmek için kullanıldığı görülmür. Ortaçağın Tanrı odaklı bakış açısıyla,

onunla diyalektik içerisinde, onun anti tezi olarak doğan ve belli bir çatışmadan sonra ayrılan modern bilim anlayışı, Galile, Brunno, Kepler, Newton gibi düşünürlerin elinde, düşünce dinsel egemenliğinden arındırılmaya çalışılmıştır (Aydın 2007:1-17).

Bu yeni bilimsel yaklaşımda bilimsel bilgi sadece gözlemlenebilir ve ölçülebilir alandaki deneysel a posteriori alana münhasır kılınmıştır. XX. yüzyılın başında Fizikte kuantum teorisi, belirsizlik tartışmaları ile bilim felsefesi yepyeni bir mecra kazanmıştır. Artık saf bilim Fizikte bile mutlak bir kesinlikten değil sınırlı bir gerçeklikten söz edebilmekteyiz. Kurt Gödel'in can sıkıcı setler teorisi ile matematiğin de her zaman mantıksal ispat için yeterli olamayacağı ortaya çıkmıştır.

Mefulün faili kuşatması ve izah etmesinin 'öznenin doğal sınırlılıkları' paradoksu ile karşı karşıyayız. Mantık, dil ve matematik de doğal gerçekliği bütünüyle ifade etme yeteneğinden uzaktır. Milli mefkûre çevresindeki aydınlar bu yeni duruma kendi asli kaynakları ve medeniyet havzaları içerisinde alternatif diyebileceğimiz bir cevabı henüz üretmemişlerdir. Kurdukları ve kullandıkları dil galip medeniyetin donanım, tutum değer ve araçları üzerinden üretilmeye devam edilmektedir.

Türk Millî Birikimine Güncel Tenkitler

Coğrafi keşiflerden sonra kapitalist iktisadî düzene geçilmesi ile ortaya çıkan yeni hegemonya düzeninde dünya ekonomi politikasının aksı Asya'dan yavaş yavaş Avrupa'ya kaymıştır. Bu aynı zamanda bilgi, güç, iktidar ve hegemonya ilişkilerindeki değişimi beraberinde getirmiştir.

Merkantalizmden kapitalizme geçiş sürecinde yeni bir üretim ve tüketim kültürü ortaya çıkmıştır. Başka zaman ve mekanların tanımadığı bu yeni sistem kapitalist modeldir. Bilginin üretim, dağıtım ve denetim süreç ve mekanizmaları onun "neliği ve niteliği, ama-

ci ile doğrudan ilintilidir". Kapitalizm sonrası Avrupa sosyal bilimler ve tarih yazımına baktığımızda artık Avrupa merkezli bir tarih ve medeniyet algısının hakim olmaya başladığını görürüz.

Türk siyasi ve strateji kabiliyeti kadim zamanlardan XX. yüzyılın başına kadar bulunduğu bütün coğrafyalarda başat siyasal güçlerden biri olmuştur. Bütün bu süreçte büyük bir askeri stratejik bilgi ve görgü biriktirmiştir.

XIX. yüzyıldan itibaren Türkler ve bütün doğu uygarlıkları kapitalist ve modernist uygarlık biçimine karşı görece olarak geri kalmıştır. Fakat ona rağmen son tahlilde dâğılan Osmanlı İmparatorluğu'nun küllerinden genç bir cumhuriyeti kurabilmişlerdir. Meşrutiyet ve Cumhuriyete gelinen çizgide Türk askeri eliti dünyadaki siyasi ve entelektüel gelişmeleri takip edebilen, birikimi olan o nedenle topluma ve ülkeye öncülük eden bir profile sahiptir. Cumhuriyet sonrası gelişen yeni dünya düzeninde dahil olduğumuz NATO ittifakı sonrası Türk siyasi ve askeri aklı "teliften ziyade tercümcü" birikimle önemli ölçüde gerilemeye uğramıştır.

Atatürk ve kuşağı stratejiye hakim dünya strateji klasiklerden haberdar bir nesildir. Bugün Türk dünyası lafzı ile yatıp kalktığı-mız bir dönemde gerçekçi ve nitelikli Türkçe bir Türk dünyası haritamızın dahi olmaması durumumuzu ortaya koymasından son derece açıklayıcıdır.

Ve ille de uluslararası ilişkiler uzmanları... Papatya falı gibi sözüm ona analizler... Tarih, kültür, sosyoloji, Türk tarih felsefesi, ve sosyolojisi hakkında hiçbir donanım ve fikri olmayan İngiliz aksanlı a"mmm diye sekans değiştiren garip adamlar... Hiçbirinde temel bir Türkçe tarihsel kaynağa, sosyoloji literatürüne, coğrafya literatürüne atıf yoktur. Pek çoğu Türk kültürünün temel kaynaklarını bilmezler. [Bilmediklerini yine yazdıkları metinlerden çıkarıyorum,] Ama maşallah, o millet hakkında "brain stormy" aparırlar. Ezber ve derinliksiz bir kültür. Kissinger, Brezezins-

ki, Fukuyama gibi temel bilimlerden gelen uluslararası ilişkiler uzmanlarının karşısında bu vasatın sözleri "afazik sayıklamalar" gibi kalıyor. Türk kurmaylarını bu akıl yetiştiriyor, devlet cihazını milli akılla bu vasat teçhiz ediyor. Pek de teçhiz olduğu söylenemez ya! Askeri yükselme ve terfi sistemimizde, kıta ve saha tecrübesi ve başarısı, diğer unsurlar kadar dikkate alınmalıdır, askerlik son tahlilde sahada yapılacak olan bir etkinliktir. Binlerce yıldır savaşan bir millet olarak kendi askeri ve stratejik literatürümüzü, talimnamelerimizi üretmeliyiz. Harp okullarında ve akademi-lerinde belli bir rütbe düzeyinden sonra sırf saha deneyim ve tecrübesini yazılı hale getirip bilimsel olarak işleyecek askeri anabilim dalları kökleştirilmeli burada bilimsel asistanlıktan itibaren işin teorik boyutunu bilen insanlar yetiştirilmelidir. Bu anlamda sivil kaynaktan da destek alınabilir.

NATO içerisinde de müttefiklerimizi yönlendirecek bir stratejik akıl ve literatür üretebilmiş değiliz. İşin doğrusunu konuşalım. Bu coğrafya bizim coğrafyamız fakat bu coğrafyanın envanterine müttefiklerimiz daha hakim. Yeni bin yılda Batı Asya, için stratejik bir tehdit olma potansiyeli taşıyan Çin'in Türkistan'a ve Sibiryaya taşmaması Türklüğün mukadderatı için aynı zamanda Rusya, Çin ve Atlantik bloğu içinde son derece hayatidir. Keza Karadeniz-Hazar ekseni yeni stratejik mücadele alanlarından biri olacaktır. Bu coğrafya bizim coğrafyamız ama bu konuda da çay sohbeti dışında ciddi bir etüdümüz yok. Türkiye NATO ve Rusya ile, ABD ile bu konuyu etüt edebilir alternatif politikalar oluşturabilir, oluşturmalıdır. 2025 yılı itibarıyla dünya ekonomisinin kalbi Asya olacaktır. Konumu itibarıyla Türkiye bu pazarın dünyaya açılan en stratejik penceresidir, bu anlamda lojistik, kültür ve ekonomiyi bütüncül olarak harmanlayacak enstitüler ve araştırma merkezlerinde meseleler ciddiyetle ele alınmalıdır.[Soğuk Savaş döneminde başlayan bir proje dahilinde İndiana Üniversitesi'nde günümüze kadar sırf Ural Altaylılarla ilgili basılan kitap sayısı 170'dir.[Detaylı literatür için bk. http://www.indiana.edu/~rifias/Publications_List.htm#uralt].

(Asker, sivil, siyasi, uluslararası ilişkiler uzmanı olarak önümüzde duran insanlar Türkiye'nin müktesebatı ile mütenasip bir donanım ve ferasetten uzaktırlar. Buna muhalefet de dahildir. Türk kültür havzasının imkan, kabiliyet ve reflekslerinin form ve muhtevasını bilmemektedirler. Zaten envanterine de vakıf değiliz. Powerpoint sunu ile ilimlenir beylerimiz. "Sunuda sunulduğu gibidir durum". Ermeni ve Pontus sorunuyla da aynı vasatla mücadele ettiler, durum ortada. Onca ısrara rağmen gerek Ermeni gerek Pontus konusunda, Türklüğün kadim zamanları ile ilgili temel metinleri çevirmeye yanaşmadılar. Türkolojinin temel metinlerini, Atatürk'ün mirası olan parayı kullanarak kurumlar vasıtasıyla aktarma ve sunma basiretini dahi gösteremediler. Türk arkeolojisine ilişkin araştırmalar hiç başlayamadı. İnternet sitesi açacağız dediler. Bir de bunların akıl dane, boş küme akademik danışmendleri var. Akıl akıl, ...!)

Dünyanın başka bir yöne aktığı bir çağda ondan alakasız paralel bir evrende yaşıyor gibiyiz. Soğuk savaş dönemini Sovyet uzmanımız olmadan atlatmış bir milletiz biz!

Kültür bilimlerinde ve bu arada uluslararası ilişkilerde olgular hakkında, şeyler hakkında bizim tam ve yanılgısız bir bilgimiz imkansızdır. Türkiye'de "her görüşten milli aydınlara çağrı yapıyorum: Türkiye bu vasat ile uçuruma yuvarlanıyor: Lütfen öne çıkın bir aydın platformu inisiyatifi olarak ortaya yeni bir kuramsal imkan, teori ve program koyun. Tabanı ve siyasileri eylem -kuram tutarlılığına davet ediniz. Kurumsal yapılar ötelemekten lütfen Türkiye'nin birikimini bir araya getirmekten sarfi nazar etmeyin. Milli alanda fuzuli şagil yapan aydın ve her türlü temsil makamındakiler lütfen yer açın. Gökalp, Atsız, öğretmen okulu ve Ocak seminerleri ile bu yeni durumu kavrayıp açıklayamıyorsunuz. Bu kesik dansa karşı yeni bir şeyler söylemek lazım. Bir soluklanın "bu kesik dansa karşı " yeni bir şeyler düşünün. Konuştuklarınızın, yazdıklarınızın yarısı kadar yeni metinlere bakma fırsatını yakalamış olursunuz. Artık Nato'cu vasatı Türk milliyetçiliği diye yutturamıyorsunuz, Saymak ile Kalın Oğuz

beylerinin "menakıbı" tükenmez, eksikliğini siz tamamlayın!

Taze kanların sisteme girmesine aracılık ediniz. Elbirliği ile her meseleyi bağımsız olarak ele alıp tartışalım ortaya, pratisyenlerin önüne a,b,c seçenekli, kısa ,orta, uzun vadeli metinler koyalım. Milli cephedeki temsilciler, doğaçlamayı bırakıp bunlardan istifade etsinler. Mevcut durumda milli kurum ve yapıların [sivil veya politik] söylediği sözler bizi bile tatmin etmiyor. [ondandır ki içimizden hep Emel Sayın'ın Yalancı bahar gibi yalancısın sevgilim şarkısı geçiyor. En iyi gibi! yapan en muteber adam, en muteber fikir oluyor]. Yeni yüzyılın başında önceliğimiz milli olmaktır, "milliyetçilik doğal bir refleks olarak onun ardınca olgunlaşarak" gelişmeli. Sivil alanda doğal iktidar alanlarında 'hadi ekonomide yokuz' hukukta, bilimde, kültürde, sanatta, akademik ilahiyatta, eğitimde ortaya dişe dokunur metinler koyup bu alanları tahkim edip muktedir olmak gerekiyor. Bu ağırlık karşısında "çiğ slogandan ibaret" sünnetçi danışmendler ve siyasi elit kendine çeki düzen vermek; olmazsa elenmek durumunda kalır.

Bu tarihin sizlere yüklediği bir sorumluluktur. Unutmayalım tarih hesabı aydınlardan sorar.

Günümüz bağlamında milli devletler ve millet yapıları Türk İslam dünyası küresel güç merkezlerinin, neoliberalizmin ve çok uluslu (küresel) şirketlerin saldırısı altındadır. Tarihsel olarak çok uzun yıllar ticaret yollarını ve imkanlarını kontrol etmelerine rağmen Doğu 'Türk Dünyası' İslam dünyası kapitalist üretim ve pazarlama kültürüne sahip olmamaları, Batılı manada finans kapital veya menkul gayri menkul bakiyeyi biriktirip aktaracak, toplayacak, çoğaltacak banka, tahvil, hisse senedi, vb ortaklık modellerini bilmedikleri için yeterli ve hızlı bir sermaye birikimini sağlayamamışlardır. Rönesans, Coğrafi keşiflerle başlayan ve Doğu ve Batı arasındaki farkın aşılmasındaki en temel ekonomi politik etkenlerden birisi budur.

Başlangıçta gelişme aşamasında liberalizm milli devleti, kendisinin semirmesi ve iç pazarı sömürmesi için bir şemsiye olarak görürken, gelinen aşamada kapitalist modelin sürekli artan bir üretim ve gelişme zorunluluğu dolayısıyla ulus devletleri ve sınırlamaları kendisine düşman olarak görmektedir. Sermaye ve girişimciler tarihin hiçbir döneminde bu denli pervasız ve hukuk dışında kalmamışlardır. Buna karşılık emeğin dolaşım gücü sınırlandırılarak işgücü emekçi kesimler, amale pazarı haline getirilmiştir. Bu anlamda ulus devletler ve milli birikim dışlanarak emperyalizm kendi içerisinde bütünleşirken kendi dışında her türlü etnik ve dinsel ayrışmayı kışkırtmaktadır. Dünyanın 5000 site devletçisine bölünmesi planları emperyalizme ait stratejik araştırma enstitülerince dillendirilmektedir.

Çağdaş bir biçimde işleyen bir demokrasinin var olabilmesi için bir düzene ve istikrara, bireysel ve kamusal güvenliğin sağlandığı bir bölgeye ihtiyaç vardır. Bunlar, gerek ama yeter şartlar değildir. Eğitimli işgücü verimliliği, kalitesi yüksek bir nüfus, ortalama bir refah düzeyi, kendi iradesi ile karar veren, birey değerlerine sahip vatandaşlara ihtiyaç vardır. Sosyoloji bilimi bu konuda geniş bir literatüre sahiptir. [Bk. Edward Tönnies, Gemeinschaft Gesellschaft. Yazar eserinde konuyu vukufuyla değerlendirir.].

Cemaat dışı kapalı bir sistemdir. İradesi ve eylemi kendi yaşam alanı ile sınırlıdır. Bütün tercihleri ve öncelikleri o dünya içerisinde. Sözelimi yardımları bütün milletten toplar ama yardımlaşma, dayanışma ve alışverişi sadece kendi sistemi içerisinde yaparlar. Bu yapı millet sistemini geri götürücü toplumsal dayanışmaya, sosyal sorumluluğa aykırı bir tutumdur. Kendi dışındakiler “hakikati anlayamamış zavallılar” olarak değerlendirir ve her türlü ayırıcı muameleyi uygulamakta beis görmez, yeri geldiğinde güç takat yettiğince uygulamalı tatbikatla gösterilir. Bu yapı bireysel anlamda riyakarlık ve tabi-metbu (efendi-köle) ilişkisini üretir. Efendilik köleci anlayışın ürettiği ve onun sayesinde var olma imkanı bulan bir yapıdır. Bir kısım ka-

muoyunun destek vererek oy vererek Türkiye’yi vesayetten kurtararak demokratikleşme yoluna soktuğu yapı bu yapıdır.

Demokratik rejim ve özgürlükler salt biçimsel olarak kanunlarla kurulamaz. İnsanı kalkınma parametrelerinde bütüncül bir gelişme bunun için yaşamsal öneme sahiptir. Aksi mümkün olsaydı kes, kopyala, yapıştır yöntemiyle demokrasiyi ve insan haklarını Afganistan’a, Ortadoğu’ya ve üçüncü dünyanın geri kalmış ülkelerine bir çırpıda taşımak mümkün olabilirdi. Kağıt üzerinde toplumun gelişmişlik düzeyinin çok ötesinde kanunlar çıkartılarak ekonomik kalkınma ve refah sağlanamaz. Demokratik gelişmenin ekonomik kalkınmayı sağladığı yönünde hiçbir bilimsel kanıt yoktur. Veriler bunun aksini söyler. Bu durum sadece bizim gazeteci, yazar ve politikacılara özgü lümpen bir jargondur.

Küresel kapitalizm ve liberalizm ve onun riyakâr yoldaşı postmodernizm bütün büyük anlatıların sona erdiğini ilan ederken kapitalizm üzerine tek bir lafı bile olmaması ne kadar ilginç bir durum? Küresel kapitalizm/liberalizm sözde kendi eleştirisini yaparken söylem düzeyinde dünyaya liberalizmin ve küresel kapitalizmin “mümkün dünyalar içerisinde en az mahzurlusu” böylece başka seçeneğin yok, lütfen itaat et! çağrısını yapmaktadır. Küresel kapitalizm, insanlığın önündeki tek seçenek, üretim ve ekonomik model olarak biricik olduğu mantıki olarak zayıddır. Böyle bir teoriyi kurmak felsefi ve mantıki olarak imkansızdır; yok hükmündedir.

Türk milleti, özelde Türk milliyetçileri kapitalizmin bütün arazları ile malul siyasallaşmış, ticaret, menfaat ilişkileri dolayımında yeniden üretilmiş bilinçler üzerinde hegemonya kurmaya dönük, bireyi ve onun beşer olmaktan gelen hürriyetlerini yok sayan yanlış ve ideolojik dinselikle anlayışıyla hesaplaşmak, yüzleşmek durumundadır. Buradan kaçış ve savaşımla imkanı yoktur. Yüzyıllar içerisinde Eşarici yorum saltanat/mülkiyet kaygısı ve ideolojisi ile yoğrulmuş anlayışı tekrar kendi ana kaynaklarımıza dönerek yeni bir okuma-

ya tabi tutmamız gerekir. Gazali, Farabi, İbni Sina, Nasreddin Tusi, Harezmi, Ali Kuşçu, Kadızade Rumi, Takiyüddin vb. dinsel anlamda İmam-ı Azam itikadi planda Maturidi çizgiyi yeniden ele almalıdır. Maveraünnehir Türk düşünce çevresinin 300 yıllık süreçte [X. ve XIII. yüzyıllar arasında] Türk kültür ve medeniyetini siyasal hakimiyetini taşıdığı nokta yeniden irdelenmelidir. 1070 yılında Kaşgarlı Mahmud, Abbasi halifesine sunduğu Divan ü Lügat'it Türk adlı eserinde Türkçenin öğrenilmesi gerekliliğini "Türkçeyi öğreniniz zira onların hakimiyeti uzun sürecektir" mealindeki bir hadisle savunurken "velev ki böyle bir hadis olmasın akıl da bunu gerektirir diyerek" bir entelektüel meydan okumayı yapmaktadır. Kaşgarlı burada İslam'ın halifesine söylemsel olarak Türk irade iktidar ve hakimiyetini dayatmaktadır. Nitekim 1071 de Malazgirt'ten giren Türkler, 100 yılda bütün Türkiye coğrafyasını denetime alarak Türk hakimiyetini Çin sınırından Akdeniz'e kadar muazzam bir coğrafyaya genişletmiştir. Bu bir tesadüf olmayıp aksine yüksek bir entelektüel boyut ve derin bir stratejik taktik dehanın ürünüdür. Hâldeki problemlerimize bulabileceğimiz çözüm bu mirasın tetkik ve tenkitinden geçer. Yeni bin yılın entelektüel meydan okumasını yapacak okuma ve değerlendirmeler bu ana aks üzerinden kurulmalıdır.

Güncel durumda siyasallaşmış din anlayışı bir ideolojik önermeler dizgesi halinde bütün varoluş alanlarına ait iktidarını yayma iddiasındadır. Keza XIX. yüzyılda kalmış dar pozitivist ilerlemeci bilimci anlayış da entelektüel alanda simetrik bir konumdadır. Böyle bir teorik meseleyi aşmadan çağdaşlık, demokrasi, halk egemenliği gibi kavramlar havada kalır. Burada Hafızoğulları'nın şu tespitlerine bakmakta fayda vardır.

"Demokrasi denen toplumsal yaşam tarzı, ancak kaynağı beşeri irade olan hukuk düzenlerinde mümkün olabilmektedir. Bu demektir ki, kaynağı ilahi irade sayılan hukuk düzenlerinde, toplumun siyasal örgütü olan devletin bazı organları seçimiyle de oluşsa, demokrasi denen toplumsal

yaşam tarzı, bu toplumsal düzenlerde asla mümkün değildir. Ancak, bugün, modern bazı teokratik devletlerde yasama ve ayrıca yürütme organının seçimle işbaşına gelmesi ve bunların hukuk kuralları koymaları onların "demokratik devlet" olduklarını değil, sadece teosantrik devlet olduklarını gösterir.

Demokratik bir devlet düzeninde, bir normlar sistemi bütünü olarak toplum yaratılmış değil, tam tersine yapılmış olarak, yani insan aklının (irade) bir ürünü olarak algılanmaktadır. Böyle olunca, hukukun maddi kaynağının beşeri irade olduğu anlamına gelen laiklik, demokratik devlet düzeninin bir olmazsa olmaz şartı olmaktadır. Bu bağlamda, laiklik demokratik düzenin değil, demokratik düzen laikliğin sonucudur.

O halde, maddi kaynağını beşeri iradede bulan demokratik hukuk düzenleri, düzeni olduğu toplumların katıksız bir kültür değeridir. Bu kültür değeri, en azından 18. yüzyıldan bu yana milli olmak yanında, giderek evrensel olmak eğilimini göstermektedir. Böyle olunca, kaynağını laiklik (veya secularizm) düşüncesinde bulan milli-demokratik toplum, hukuk ve devlet düzenleri; özellikle batı toplumlarında, her çeşit ümmetçi-teokratik toplum, hukuk ve devlet düzenlerini tasfiye ederek, onlardan tamamen farklı, merkezine insanın bulunduğu yeni bir uygarlık olarak ortaya çıkmış olmaktadır. Laik her toplum düzeni, demokratik bir toplum düzeni değildir. Buna karşılık, demokratik her toplum düzeni, aynı zamanda laik bir toplum düzenidir, çünkü demokrasi, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesi olarak algılandığında, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesine imkan veren bir düzen, ancak hukukun kaynağının beşeri irade olması halinde mümkün olabilmektedir.

Liberal-demokratik toplum düzenlerinin özelliği, çoğulcu karakterleridir. Çoğulculuk, her şeyden önce, toplumun dokusunu oluşturan kurallarının ve bu kurullarla oluşan kurumların çokluğu ve çeşitliliğidir. Demokratik bir toplumsal düzene bakıldığında, burada, toplumun siyasi dokusunu oluşturan hukuk kuralları yanında, aynı

zamanda ahlak ve din kurallarının, dolayısıyla bunlara bağlı çok çeşitli kurumsallaşmanın yer aldığı görülmektedir. Çoğu kez aynı olguyu düzenleyen, hatta birbirini etkileyen, o yüzden de bazı yerlerde iç içe geçtiği ileri sürülen bu çok ve çeşitli kurallar aleminde, en son belirleyen kurallar, zorunlu olarak hukuk kurallarıdır, çünkü ancak kaynağı beşeri irade olana bu kurallarla, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesi mümkün olabilmektedir.

Liberal-demokratik hukuk düzenlerinde, çoğulculuğun sonucu olarak, insan, çok ve çeşitli konumlarda, hem çok ve çeşitli birçok normun muhatabı kılınırken, hem de zorunlu olarak kanun önünde eşit kalmıştır. Kanun önünde eşitlik, dil, din, ırk, cins, düşünce vs. ayrılığı gözetmeden, her insanı şerefli ve eşit toplumsal değerde saymaktır, yani kimseyi, kişisel veya toplumsal bazı özellikleri dolayısıyla, ayrıcalıklı bir muamelenin muhatabı kılmamaktır.

Kanun önünde eşitliğin zorunlu sonucu, her insanın düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetine ve bunların ifadesi hakkına sahip olmasıdır. Kuşkusuz, bu temel yapı, liberal-demokratik hukuk düzenlerinin omurgasını oluşturmaktadır.

Gerçekten. Liberal-demokratik bir hukuk düzeninde, kimsenin, düşünce, dini inanç ve vicdani kanaatine karışılmaz. Herkes düşüncesinde, inancında ve vicdani kanaatinde serbesttir. Serbesti, kimsenin bir "ihsanı" değildir, kişinin bir "hakkı"dır. Bir kimsenin bir düşünceden, bir dinden veya bir kanaatten olması, başkaları nezdinde, o kimse için bir farklılık ve üstünlük nedeni değildir.

Bu demektir ki, başka toplumsal düzenlerden farklı olarak, liberal-demokratik toplum düzenlerinde, insan tekçiliğe, yani kısır tek bir boyuta indirgenmemiş, dolayısıyla "etik" zenginlikleri titizlikle korunmuştur. Merkezini mutlak etik bir değer olarak "nitelsiz insanın" oluşturduğu bu düzenlerde, insan, bir yandan iradesi ile oluşan hukuk düzeninin değerleri ile biçimlenirken, öte yandan, bu düzenle çatışmamak kaydı ile hem kaynağı kendisinin olduğu ahlak düzenlerinin, hem de kay-

nağı ilahi olan din düzenlerinin değerleri ile biçimlenmektedir. Gerçekten, bir canlı türü olarak insan, böyle bir düzende, ahlakın muhatabı olmakta, dolayısıyla insan kimliğini kazanmakta, hukukun muhatabı olmakta, dolayısıyla, kişi kimliğini kazanmakta, bir inanç sistemimin muhatabı olmakta, dolayısıyla kul veya ümmet kimliğini kazanmaktadır. Öte yandan, kişiler, liberal-demokratik hukuk düzenlerinde, demokratik toplumun toplumsallık dokusunu oluşturan söz konusu bu çoğulcu yapı içerisinde, hukukça yasaklanmamış olmak kaydıyla, her bir normatif düzenin daha alta düzenlerinin muhatabı olabilmektedirler. Gerçekten kişi, bu düzende, bir yandan hem hukuk düzeninin muhatabı olarak bir devletin vatandaşı olurken, hem de bir siyasi partinin, bir derneğin, bir meslek kuruluşunun, bir şirketin vs. üyesi olabilmekte, öte yandan hem evrensel ahlak değerlerine bağlı olarak kendi ahlaki değerlerine saygılı olabılırken, hem de bir dine inanarak o dinin çeşitli alt oluşumlarının mensubu olabilmektedir. Görüldüğü üzere, beşeri iradenin ürünü olan toplumlar, sürekli dinamizm, değişim ve karşılıklı bir etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Merkezini etik bir değer olarak insanın oluşturduğu bu karmaşık olgu, bir yandan ait olduğu toplumun kültür, dolayısıyla uygarlık dokusunu oluştururken, öte yandan o toplumun yaşama tarzını ve kalitesini oluşturmaktadır. Din kurallarının Tanrı tarafından konulduğu kabul edilir. Ne yazık ki, bu kuralları uygulayan Tanrı değildir. Kuşkusuz, kuralları uygulayanlar, kuralları yorumlayanlardır. Gerçekten, yorumlanmadan uygulanan kurala henüz rastlanmamıştır. Böyle olunca, kuralları uygulayanlar, devletin bir unsuru olan egemenliğin kaynağını ilahi iradeye bağlamışlar; buradan teokratik, teosantrik devlet düzenleri düşüncesi çıkmışlar; tabii, bunun bir sonucunda, din düzenini ayrıca toplumun düzeni kılarak, kutsal dini siyasallaştırmışlar, yani tüm din kurallarını birer hukuk kuralı olarak algılamak suretiyle din düzenini siyasallaşan toplumun hukuk düzeni kılmışlardır. Elbette, bu biçimde oluşuna rağmen toplumsal bir düzen, tabiatının gereği olarak, bünyesinde çoğulculuğa yer vermez; yani böyle bir toplumsal düzende,

farklı gösterilse bile, din, ahlak ve hukuk esasen aynı şey olmakta, birine aykırılık aynı zamanda ötekine de aykırılık sayılmakta, dolayısıyla ihlal, mutlaka hukuki bir müeyyideyle karşılanmalıdır.(Hafızogulları 1996:1-16'dan özetle)”.

Seküler düşünce moral anlamda toplumsal, dini ve milli birikimi devlet ve hukuk hayatının dışında tutarken bireysel ve toplumsal özgürlüklere aynı ölçüde hürmetkâr davranmalıdır. Ladinilik, maddi, laik, rasyonel, ampirik tecrübe kadar, aşkın, kutsal ruhani derûni, metafizik tecrübe de muteber sosyal ve kültürel yaşamı zenginleştiricidir. Tarihsel tecrübe bunu söylemeye imkan verir. Hukukun üretiminde bütün itirazlara rağmen dinsel ve kültürel birikim bir ölçüde etkindir. Buradaki temel ölçüt rasyonel davranma kaygısıdır.

Ahlakın ve toplumsal yaşamın normatif değerleri önemli ölçüde bu kaynaklardan üretilmiştir. Bunun yanında herkesin kabul edebileceği “herkes için iyi” ilkesinden hareketle oluşturulmaya çalışılan etik çerçeve doğası itibarıyla doğal iyilikten yana olan ve vicdani eylemi öne çıkaran din ve ahlak sistemleri ile iç içe geçmektedir. Bu anlamda değerleri ve ortak iyiyi arama bulma idealini içselleştiren, bunu eğitim sistemiyle pekiştiren bir anlayış milli demokratik bakışın temel ayaklarından birini oluşturmalıdır. Bu çerçevede dünya pedagoji çevrelerinin insani ve toplumsal gelecek açısından değer eğitiminin vazgeçilmezliğine yaptıkları vurgu giderek artmaktadır. İtiraz ve tenkitleri kısaca şu şekilde belirtmek mümkündür:

I. Millî mefkûrenin sivil tabanı, sivil toplum kuruluşları [=vakıf, dernek ve cemiyetleri, meclisleri], her türden siyasi ve kültürel tüzel kişilikleri eleştirel bir anlayıştan uzak kadim bilgi ve pratikleri indirgemeci sığ ve yüzeysel bir tekrar pratiği ile yinelenmekten öte bir işleve sahip değildir.

II. Balkan Savaşları, I. Dünya savaşı ve Millî mücadele sürecinin teori ve pratiği Türkiye'nin en eski sivil toplum kuruluşu olan Türk ocağının fikri, bilimsel ve aksiyoner etkinliklerinin bir semeresidir.“Güncel durumda bu arayış ve enerji inkitaya

uğramıştır, yemeğin tuzuna dahi itiraz edemeyen, bizler Yeni Bin Yılda dünyaya Türkiye eksenli bir perspektifi nasıl sunabiliriz?

III. Temelsiz bir muhafazakârlık [sosyal taban olarak az topraklı köylüler, memur ve küçük esnaftan] mürekkep bir sosyal kesim siyasal muhafazakârlık olarak neyi niçin muhafaza ettiğine inanır. Gerçekte böyle midir? Kastedilen kültürel muhafazakarlık ise, Üretim biçimi ve üretim araçlarının sahipliği, mülkiyet ilişkileri, ekonomik yapıdaki değişmelere rağmen siz kültürü çok istesenez de muhafaza edebilir misiniz? Bu mümkünse niye ecdadımızın kıyafetleri ile burada değiliz. Kültürde devam edenler ve değişenler nelerdir, bunların tespiti bizim irademize bağımlı mıdır? Temelsiz bir muhafazakarlığın karşısında onun simetrisi gibi duran bir diğer kültürel ve siyasal milli temayül Türk kültürüne Türklüğe duyulan hasbi bir bağlılık ve sevgi bunun neticesinde Türkoloji çalışmalarıyla Türk düşüncesini siyasal politik bir içerikle dizayn etme girişimidir. Teori praksis bütünlüğü, arka planı, ekonomipolitik bir tabanı olmadığı için gerçek bir tefekkür etkinliğine bu haliyle ancak malzeme sunabilir. Bu bakış açısıyla ihtiyacımız olan teorik kavrama ve açıklama eksikliğini gidermek mümkün gibi görünmemektedir.

IV. “Devam ederek değişmek, değişerek devam etmek” sözünü bir kelam-ı kibar ve slogan olarak tekrarlamaktan öte altını nasıl doldurmalıyız?

V. “Def-i mefasid celbi menafiden evladır ilkesini” ahkâmını yanlış yorumlayarak her türlü eleştiriyi, dedikodu ve bozgun olarak anlayan bir düşünce ikliminden verim alınamaz. “Ümmetimin ihtilafında hayır vardır”[kastedilen ilim adamları arasındaki tartışmalar olmalı] bize niçin bir ışık tutmaz?

VI. Tenkit” kelimesi “nakd” kökünden türemiştir. “Nakd”, bir şeyi satın alırken verilen akçe, kıymet ölçüsüdür ve tenkit, o şeyi kıymetlendirme anlamını taşır. (F. A. TANSEL, İyi ve Doğru Yazma Usûlleri, Cilt: I-II, s. 192)

“Mükemmellik bile kuru tekrarı ağır yükünü taşıyamaz”.İngiliz filozof Alfred

North Whitehead'in bu yargısı, şöyle devam eder:

“Bir ilk kıvılcımın yaratacağı yoğunluğa sahip bir medeniyeti üretebilmek, bilimden daha fazla şeylere ihtiyaç duyar. O hâlde yeni bir mükemmellik arayışı demek olan *macera duygusu* kaçınılmazdır.”

Türk milliyetçiliği birikimi içerisinde 1980 sonrası dönemde “Yeni Düşünce” gazetesini etrafında oluşan fikri, entelektüel birikim aradan geçen uzun yıllara rağmen aşılama-mıştır. Hâlâ o ölçekte bir düşünce dergisi, teori pratik etkileşimi kuramadık. Türk milliyetçiliği mecmualar etrafındaki fikri üretimlerin yarattığı atmosfer etrafında gelişmiş bu atmosfer ,milli politik çizgiyi de önemli ölçüde beslemiştir. 1980’li yılların ortasına kadar Türk sağının ortalama aydını kendini ve düşüncelerini, milli mefkûrenin üretimlerine yaslanarak ifade ediyordu. 1980 öncesinde Tercüman gibi orta sağ gazetesinin 1000 Temel eser serisi Türk sağının kültürel şemalarını oluşturan önemli bir mecraydı. Arkasında hep milli çizgideki insanlar vardı. 1980 öncesinde siyasal İslam ve her türlü hizbi “milli mefkûrenin kapsayıcılığı ,kuşatıcılığı ve kültürel hegemonyası karşısında “kendilerini kamusal alanda görünür kılmak” ve itibar görmek için “milliyetçi muhafazakar” tabirini kullanıyorlardı/kullanmak durumunda kalıyorlardı. Siyasal İslamcılar, 80 sonrasında liberalizm ve neo Marksist literatürle kurdukları ilişki ve okumalar neticesinde kendi eksiklerini ve özgüvenlerini bu literatürden devşirdikleri kavramlarla yeniden ürettiler. Halde her birinin bir yayınevi, onlarca tematik dergisi mevcut. Milli birikim “Yeni düşünce” çevresinden sonra akim ve atıl kaldı.

Küreselleşme, Neoliberalizm, etnik ve dinsel ayrışmalar sürecinde kendi metinlerini dünya deneyimleri ışığında bir eleştiriye tabi tutarak yeniden güncellemekte gecikti. Hal böyleyken durup durup “Atsız’ın narası ile indik Tanrı dağından”, “Kurt, Kimiz, Kopuz”,Gökalp dedi ki, rahmetli Dündar Taşer’den dinledim, Galip Erdem Hergün’de böyle yazdıydı. Türkçenin Sırları ile dil felse-

fesi, Türk İslam Ülküsü ile yeni bir medeniyet anlayışı inşa edemezsiniz. İstedğimiz kadar kızalım, realite bu. Her ülkücü, Türkolog değildir, Tarihçi değildir, diplomat değildir [olması da gerekmiyor]bunların ihtisas alanları olduğunu artık 2014 yılında kabul edelim ve bu alandaki bilim insanlarımıza bir ölçüde saygı duyalım. Türk kültür havzası tabirini kullanırken antropoloji ve halk biliminde kullanılan kulturraum, kulturgebiet, cultural ecology, cultural area kavramlarını “kendi idrak ve anlayışım ölçüsünde” tenkidi bir tarzda ele alarak gündeme getirdim. Türk kültürünün tarihsel macerasına, zihniyet dünyasına en uygun kavramın bu olacağını düşündüm.

Her şeyden önce bilimsel bilginin sınırlılıklarını öğrenerek başlamak icap eder. Bilim her şeyi bilmez, bilgi türlerinden sadece bir tanesidir. Bu haliyle bile doğayı ve olgular alemi yapısal olarak izah etmekten uzaktır. Dil, mantık ve matematik olarak kainatın varoluşsal sınırlılıkları aynı zamanda bizim bilme alanımızın da sınırlarını oluşturur. Bilimle neden ve nasıl sorusuna cevap vermek mümkündür. Bu haliyle maddi alemi anlama ve izah etmekte, bu alandaki problemlerin çözümünde hâlâ biriciktir. Niçin sorusuna bilim, tarihin hiçbir döneminde cevap verememiş bunu terine kadim dönemde din ve mitoloji tarihsel dönemde felsefe ve sanat bu rolü üstlenmiştir. Sembolik formları, soyutlama yeteneği sayesinde diğer varlıklardan farklı olarak kendisi ve yapıp etmeleri üzerine düşünebilen ve bunu aktarabilen bir varlıktır.

Dış dünyayı gözlemlerken aldığı verileri akıl zihin sürecinden geçirerek önceki deneyimleri ışığında bilgiye dönüştürür. Sebep sonuç ilişkisi diye varsaydığımız süreç tam da bu noktada öznenin bir vehmi olarak ortaya çıkar.

Yeni Bin Yılda Millî Birikimin Kabiliyetleri

I Türk Kültür havzası içerisinde Türk kültürünün sosyolojik kategorileri akrabalık kavramı. Etnik tanımlamalar ve batılı sosyo-

lojik literatür Türk sosyal yapısının kategorilerini izah etmekte yetersizdir. Sosyologlarımız anket yapmaktan fırsat bulduklarında kavram türetici teorik üretme etkinliklerine yönelmelidirler. Togan'ın haricinde Türk boy-larındaki toplumsal hiyerarşiyi tarif edecek bir sosyolojik izahımız yoktur.

II. Türk kültürü siyasal teşkilatlanma ve diğer kültürlere olan açıklığı ile muazzam bir uyum kabiliyetine sahiptir. Arkasında muazzam bir tarihi ve kültürel birikim vardır.

III. Türk kültürü dilsel planda Aristo mantığından ziyade bulanık mantık diyebileceğimiz ya da daha ziyade ara seçeneklerin de dikkate alındığı bir yapıya sahiptir.

Bu coğrafyada batılı sosyolojik normlar pek fazla geçerli değildir. Biz bu farklı denilen kişilerle akrabayız, kültürel birlikteliğimiz var. Bu coğrafyada halklar dilleri ile tasnif edilmez. Öyle olsaydı Sırlar saldırdığında Boşnaklar, Ruslar saldırdığında Kafkas halkları, Saddam saldırdığında Kürtler akrabalarının çadırına koşmazlardı. Dolayısıyla Anadolu coğrafyasındaki tarihsel iktidar yapısını bilmeden sorunları çöremezsiniz.

Bu coğrafyada tarihen üç büyük siyasal gelenek hâkim olabilmıştır. Birincisi Hititler şu anda Ankara'da Anadolu Medeniyetleri Müzesinde, ikinci binde Roma keza aynı mekânda, üçüncü binde Türkler bunların hepsinden daha kalıcı olarak bu coğrafyada siyasi deha ve kabiliyetleri ile kalabilmışlerdir.

Bu coğrafyada Türk milli varlığı atomun çekirdeği gibidir. Çekirdek olmadan maddeden söz edilemez. Bu bağlamda Türkiye'de Türk siyasal iradesi olmadan hiçbir etnisitenin hür olarak yaşama şansı yoktur. Akrabalarımıza ve bütün sosyal gruplara adalet ve eşitlikten başka önereceğimiz başka bir şey olmamalı. Keza onlar da bunu istiyor. Hiçbir devlet ve millet hele Türk milleti egemenlik ve siyasal hâkimiyetini asla paylaşmaz.”

Alangu'ya göre günümüzdeki Türk folklorunun, “Kafkasya ile Arap[lar]la, Bal-

kan ülkeleriyle ilişkisi olduğu gibi, Türkiye'de yaşamış, tarih boyunca gelmiş geçmiş insanlarla da sıkı bir bağlantısı vardır.” (Şaul 1970:9). Anadolu coğrafyasında folklorik anlamda bir tabakalaşmanın varlığını kabul eder ve “acaba burada [yani Anadolu'da] Türk olan bir şey yok mu?” sorusunu sorar. Cevabı ise şöyledir: “Önemli olan bu işte. Bütün bu değişik, tarih boyunca evrilip gelen şeyin üzerinde bir ‘Türk tabakası’ vardır. Önemli olan budur, yoksa temelde, kostümde, melodide, dansın figürlerinde, masalların motiflerine varıncaya kadar tarih boyunca gelmiş uygarlık katkılarını inkâr etmek söz konusu değildir. Geçmişte nasıl böyle olmuşsa, bugün de hem Türkiye içinde bölgeler arasında böyle olacaktır, hem de komşuluk ilişkilerinde böyle olacaktır. Bu, Türkiye'nin jeofiziğinin kaçınılmaz bir zorunluluğudur. Halis Türk olanı muhafaza etmek, Türk olmayı reddetmek, damıtmak, süzmek, yabancıyı ayırmak gibi bir endişe folklorla girdiği zaman âkıbetimizin ne olacağını bilemiyorum? Ben aslında bu kontaminasyonların, karışımların, birleşimlerin Türk insanının hayatına bir karışması, bir katkısı olarak kabul ediyorum”

Bu bakış açısı, Alangu'da var olan ‘dinamik folklor’ anlayışının bir sonucudur. Yoksa o, Anadolu'daki ‘Türk kimliği’ni reddedip bir ‘Türkiyeli kimliği’ peşinde değildir. Şu cümlelerde anlatılanları dikkatlice takip etmek, Alangu'nun bu konudaki düşüncelerini anlamamızı kolaylaştıracaktır: “Kanaatime göre [Türkiye'de] ayrı ayrı bölgelerin varlığı, millî birliğin olmaması anlamına gelmez.(...) Bazı kimseler dışardan kabul edilen yabancı öğelerin ortaya çıkışının halkbilgisi [folklor] varlığımızı fakirleştireceği endişesindedir. Önemli olan yabancı maddeye bizim verdiğimiz biçimdir. Bunun sonucu ‘millî’dir. Kaynaklarda millîlik aranmaz.”

Sonuç

Millî birikim için ideal bir ufuk olarak, bir siyaset felsefesinin temellerini teşkil etmek üzere cemaat ve tarikat, iane iâşe ve ibade denetiminde olmayan millet sistemi-

nin şuurunda Türk milletini atomize eden ve tahrip eden oluşumların idrakinde bir basireti önemsiyorum. Anti-emperyalist ve Yeni Orta Çağ zihniyetini tahlil ve teşhis etmiş bir siyasal ufuk son derece önemlidir. Mandacı ve himayeci her türlü sağ ve sol ideolojiye göre mesafeli olmak gerekir. Bu aşamada Türkiye'nin yerli dindarları, yerli solcuları ve liberalleri ile aynı bloktadır. Siyasal ayırım noktasını milli bağımsızlık, gerçek özgürlüklerden ve demokratik toplum idealinden kurar.

Çok kültürlü, çok dinli farklı kimlik tercihlerine sahip bir toplumda modernitenin ve aydınlanma felsefesinin bir tasarımı olan ulus devlet formasyonunun aşılması gerekliliği postmodernizm, çok kültürlülük ve neoliberalizmin ortak kanaatidir. Kapitalizmin kılık değiştirmiş mürayi, fitne fesat sözlerinden öte bir anlam ifade etmez. Demokratik yaşam projesinin bir aydınlanma projesi olduğu unutulmamalıdır. Modernizmin getirdiği problemlerin çözülmesi bu sistemin irrasyonel olarak inkarı ile mümkün olabilir mi?

Bireysel özgürlüklerin kendisini tam olarak gerçekleştirme, özgür bireyin / şahsiyetin gelişimi için özgür ve özerk hukuki güvencelerin, asayiş kaygısının olmadığı bir devlet nizamına ihtiyaç vardır. Böyle bir siyasal teşkilatlanma ancak bireylerin kendi iradelerini belli bir hukuki nizam içerisinde devretmek suretiyle birleştirmeleri/bütünlemeleri sayesinde mümkündür. Devletin sürekliliği ve kudreti bireylerin ve toplumun özgürlük ve refahıyla mümkündür. Keza bireylerin özgürlük ve hürriyetleri, refahı da güçlü ve kadir bir devlet nizamıyla mümkündür. Dünya siyasi tarihinde devlet aygıtı güçsüz ama toplumu özgür ve müreffeh bir toplum yoktur.

Türk milliyetçiliği, Tanzimat'tan günümüze ağırlıklı olarak Türklük bilim alanının bilgi etkinliği içerisinde kurulmuştur. İktisadi perspektiften ekonomi-politik zemininde eksikliklerle malûdür. Bu manada Yusuf Akçura ve Ağaoğlu'nun tespitleri ve açıklamaları dikkat çekicidir. Günümüz Türkiye'sinde milletleşme sürecini tamamlayamamış cemaat ve feodal toplumsal kesitlere sahip

bir ülkede "milletleşme" ülküsü hâlâ biricik seçenektir. Yeni bir üretim ve paylaşım kültürü/ liberal kapitalizmin anti hümanist cephesi bunun için vergi ve maliye toplamda iktisadi politikalarının önemi vardır. İstihdam üreten çevreye ve insan haklarına saygılı bir üretim modelini tartışmak artık zaruridir. Bu doğrultudan milli bir siyaset felsefesini üretmek mümkündür.

Ümmet, Orta çağ dünyasının kainatı oluşu ve her türlü realiteyi din içerisinde algılayan bireyin özgürlüğünü teorik düzlemde Tanrı'nın mutlak iradesi karşısında eşit olma şeklinde anlaşırsa da toplumsal anlamda avam-havas ayırımı sınıfa ve eşitsizliğe çeşitli düzeylerde onay verir. Bu anlamda Osmanlı deneyimine yeniden bakmakta kritik etmekte fayda vardır.

Türkiye ve dünya tecrübesinde modern anlamda dinin siyasallaşması kutsalın popülerleşmesine dolayısıyla sığlaşmasına, dejenere olmasına tarih üstü zaman ve mekân aşkın bir mesajı olma iddiasındaki dini tarihe maruz bırakarak aşılacak bir olguya indirger.[Türkiye İslamcılığı da bu anlamda Türk tarihinin tinsel referanslar kümesinden, bu toprağın kültürel birikiminden kopuktur] Dinden referanslı bir siyasal sistem, siyasal yetkiyi/kamu otoritesini kullanan kişi ve kişileri Tanrısal bir otorite veya masumiyet kazandırarak/donatarak sözüm ona Tanrı adına işledikleri bireysel eylemlerinden dolayı yöneticileri dokunulmazlık zırhına büründürür. Böyle bir kamu otoritesi karşısında özel hukuktan, bireyin temel hak ve hürriyetlerinin güvencesinden bahsedilemez.

Din-devlet, din-toplum, birey-din ilişkisinde laik devletin tutumu toplumsal barış ve hürriyetlerin güvencesi olarak değerlendirilmelidir. Dinsel inançların ve ibadetlerin korunması bir temel insan hakkı olarak vardır. İnsan hakları literatürü ifade özgürlüğünü örselememek koşuluyla, örneğin AHİM kararlarıyla bu alanda düzenlemeler yapılmasına cevaz verir. Bu anlamda temel insan hakları hukuku ve teknik altyapı olarak Avrupa birikimini eleştirel bir okumaya tabi tutmak zaruridir.

Türk milliyetçileri için dinî mirasın bütüncül olarak bütün mezhep ve yorumları kültürün asli bir unsuru olarak hürmetkârdır. Bütün demokratik rejimlerde olduğu (kaçınılmaz olarak olması gerektiği) gibi hukukun üretiminde, kamu yönetiminde dinî referansları temel almaz. [Uygulamada hukukun yazılı olmayan kaynakları arasında örf ve âdetlerin bir bölümü dinseldir ve bunlara müracaat edilmesi ayrı bir husustur.] Müntesiplerinin bireysel kolektif veya ibadetle alakalı kurum ve uygulamaları yasal güvencededir. Siyasal olarak bunu ifade ederken politik ve siyasal kadroların *mahcubiyet* duyacağı bir husus yoktur. Bunun karşısına konulabilecek alternatif bir model henüz yoktur. Buna ek olarak cem evleri kendi asli bağlamına bağlı olarak Sünni mezheplere sağlanan statüyle eşitlenebilir. Bu manada din eğitiminin seçmeli ve tercihli olması devletin bu eğitimi verecek uzman kadroları gözetiminde nitelikli bir biçimde eğitmesi, dileyen yurttaşlarına bu hizmeti sunması kamu güvenliği ve insan haklarının geleceği/güvencesi açısından elzemdir.

Cemaat ve tarikatların cemaatten cemiyete dönüşüm süreci içerisinde sivil sosyal hareketlere dönüşmesi, eğitim ve maneviyat hizmetine odaklanması gerekir. Aksi takdirde ülke menfaati ve insanlık için kullanılabilecek bir enerji müntesipleri eliyle heba edilmiş olur. Yaşaya geldiğimiz süreçte, güncel durumda bütün toplumsal ve siyasal aktörler bir ölçüde kendi güç ve sınırlarını test etmişlerdir. Bu anlamda cemaat ve tarikatların veya diğer ladinî örgütlerin rejimi güç kullanarak veya ele geçirerek diğer sosyal sınıflar aleyhine bir rejim tesis etme arayışlarının beyhudediği, anlamsızlığı, tarih dışılığı, umum kamu menfaati açısından mahzurları ortadadır.

Ayrıca Japonya, ABD, Almanya örneklerinde ladinî şiddet kültüne dayalı şeytana tapma ritüeli çerçevesindeki örneklerde devletin inanç ve felsefi kanaat alanına müdahalesindeki sınır, kamu yararı açısından ciddi biçimde tartışılmaktadır. Türk devlet geleneğinde de en başından beri dini otoritenin her zaman siyasi otoriteye tabi olduğu unutulmalıdır.

Türk milliyetçiliği yeni siyasal ekonomik ve sosyal şartlar çerçevesinde durduğu yeri ve referans kümesini ilkesel çerçevesini oluştururken vazgeçilmez ilkeleri Türk kültürünün tarihsel sürekliliği ve tinsel anlam dünyası, anti-emperyalizm, milli bağımsızlık, ferdi hak ve hürriyetlerin tekamülü çerçevesine oturtmalıdır.

Türk dünyasına yaklaşımı stratejik ve taktik nitelikleri ağır basan bir hüviyette reel politığın gereklerini dikkate alan kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri olan bir içeriğe kavuşmalıdır. Kültürel sosyal işbirliği çemberlerini ve özellikle ekonomik işbirliği imkanlarını, rasyonel bir zeminde zirveye taşımak lazım gelir. Türk milliyetçiliği soy birliği olan bu kültürel coğrafyanın siyasal oluşumlarını ve yüzyıllar içerisinde üretilmiş özgünlüklerini kendi demokratik nizamlarının gelişimini öncelemedir. Bölgesel işbirliği imkanları aşama aşama geliştirilmelidir. Siyasi ve kültürel yakınlaşma hedefi adım adım rasyonel bir tarzda çığ duygusallıktan uzak bir programa kavuşturulmalıdır.

Türk milliyetçiliğinin kendisini kurarken binlerce yıllık yönetme ve teşkilatçılık birikiminden getirdiği insanlığı “adalet ve eşitlik içerisinde daha iyiye taşıma” nosyonu ve misyonu yeterlidir. Negatif reaksiyonlar, ötekine düşmanlık, içerisinde kurması anlamlı değildir. Böyle bir geleneğe de sahip değildir. Bu yönüyle insanîyettir.

Bilimin amacı “neden” ve “nasıl” sorusuna cevap bulmaktır. İmkan ve sınırlılığı bu soru çerçevesindedir. Niçin sorusunun cevabını kendi bağlamı içerisinde din, felsefe, sanat, mitoloji verir. Bu çerçevede dini perspektif ve donanımla bilimsel alana ilişkin olguları açıklamaya çalışmak veya tersine bilimsel metodolojiyle ampirik ve rasyonel yoldan dini alanda açıklamalara girişmek yersiz ve beyhudedir. Kültürel alanda gerçek manada donma ve çürüme böyle bir iklimde başlar. Bu süreçten herhangi bir yaratıcı yenilik veya üretim beklemek boşunadır. Bu anlamda Gazali'nin “rasyonel teolojiye” yaptığı tenkitler dikkate alınmalıdır. Dini alanın bütün-

cül olarak bütün bilgi alanlarını aynı şekilde bilimin kainattaki bütün soruları cevaplama iddiası temel çelişkimizdir. Bu çerçevede metafizik ve rasyonel alanların kendi sahalarına çekilmesi ülkemizdeki güncel gerilimin aşılmasında önemli bir çözüm imkanı sunar. Dünyanın hiçbir ülkesinde bir siyasal kadro her Pazar kiliseye gittiği veya mezmurları çok iyi yorumlayabildiği için oy alamaz, siyasal yönetme talebinde bulunamaz, bulunsa dahi kamuoyları tarafından dikkate alınmaz. Keza ülkemizde dindar veya ladini bir yurttaşımız evine elektrikçi, tesisatçı alırken ustanın dindar mı, laik mi olduğuna bakmaz öncelikle “iyi usta “ olup olmadığını kontrol eder. Diğer taraftan ondan daha titizlikle hareket edilmesi gereken siyasal kadroların seçiminde Kurânî bir ilke olan “ehliyet ve liyakat” ölçütünü pek az dikkate alarak kararını Müslüman, namaz kılıyor, “torpil yapıp Hacca” gidiyor gibi irrasyonel bir çerçeveye taşınması temel bir problematiktir.

Güncel planda milliyetçiliğin bir fikir sistemi olarak güncellenmesinde “milletten mi milliyetçiliğe ve milliyetçilikten mi millete” gidilmesi gerektiği kritik edilmesi gerekir. Halkın sesine kulak verme, halkla aynı dili konuşma veya ortalama halktan yola çıkma şeklinde vulgarize edilen sığ yaklaşımların kısa bir değerlendirmesinde fayda vardır. Milliyetçilik millete yönelirken muhafazakar dogmalarla yönelmez. Halkın kolektif değer ve yaratmalarını yüksek sanatsal araçlarla rafine ederek üretmek iletişim araçları ile tekrardan dolaşıma sokmayı anlar. Hükümetin devletleşmesi veya devletin hükümetleşmesi sonucu devletin ideolojik aygıtları kullanılarak beyin kontrolü ve dezenformasyonla yanlış haberlerle bilinci zehirlenen kitlelerden intaç eden iradeye saygı duymakla beraber onu yegane bir parametre olarak değerlendiremez. Bu patolojik duruşun aşılması için yine halk içinden örgütlenerek gerçek kimliğin vatandaşlık iradesi bağlamında yeniden üretimini sağlamaya gayret eder.

Milli birikim ve milli yaklaşım sivil, millet iradesine dayanan hak ve sorumluluklarına müdrik ortalama vatandaş kitesinin tercihini

ideal durum olarak değerlendirir. Bu tutumu elitizmle ilişkilendirmek mugalatadır.

Türkiye'nin ve Türk milletinin tarihsel ve kültürel birikimi, dinsel serüveni dikkate alındığında seçmen davranışının kapitalizm bağlamında yeniden üretilmiş ahlaktan soyutlanmış Eşari ve Emevi gelenekten beslenmiş kapitalist din anlayışından referans alarak üretildiği bir siyasal ve sosyal iklimde Maverâünehir Türk tefekkür birikimine yaslanarak reyî, vahyin yanında aklı, bireyin özgürlüğünü ve istişareyi dikkate alan bu anlamda demokratik ufkun yeniden güncellenmesine imkan veren yaklaşımı eleştirel bir yaklaşımla gündemine almalıdır.

Türk düşüncesinin kaynakları veya genelleği derken bir repertuarı veya seti olduğu gibi alıp bugünün şartları içerisinde uygulamaya çalışmak gibi tarih dışı bir fanteziden ve folklorizmden söz etmiyoruz. Türk kültürü ve icracıları, yaratıcıları tarihsel süreçte kendi tarihsel sosyal şartları içerisinde kültürel referans ve sembollerimizin yaratıcı bir okumasını yaparak “ilî ve töreyi” çekip çevirmişlerdir. Yani kendi çağlarının teorik açıklamasını yapmışlardır. Bizde eksik olan hâlde, günümüzde metinlerimiz ve sembollerimizden kendi çağımızın okumasını yapamamış olmamızdır. Bunu tin veya kelam veya logos tesadüfi olarak üretmez bilinçli ve eylemli bir irade gerektirir. Bunun anahtarı bıkıp usanmadan yorulmadan “yor-mak” ”yorumlamaya” çalışmaktır. Tenkidi düşünceyi içeriye buyur etmektir. ”İstişare yorgunuyuz dostlar”

Türkistan, Ahmed Yesevi, Maverâünehir, Alp erenler manevi önderler Türk düşünce dünyasında Fuad Köprülü'nün çok başarılı bir tarihsel inşa ve açıklama ile inşa ettiği kavramlardır. Ama bu açıklama bir yönüyle eksiktir. Hilmi Ziya Ülken'in Türk Tefekkür Tarihi'nde vukufla ifade ettiği gibi Anadolu'da iki temel tasavvuf düşüncesi hakimdir. Biri Türkistan/Horasan ekolü bir diğeri en az onun kadar etkili olmuş olan Endülü's'den gelen İbni Arabi ekolüdür. Her iki sistemin kavrayış ve izahlarında farklılıklar vardır.

Türk kültür havzasını inşa eden siyasi, coğrafi koşullar, ekonomik koşullar aynı bağlam içerisinde yorumlanarak bir çıkış veya cevap aranmalıdır. Bu noktada Türk kültürü, İslam öncesi ve sonrası zımni ayrıştırmasına tabi tutulmadan bütüncül olarak anlaşılmalıdır. Bunun için Hilmi Ziya Bey'in Türk Tefekkür Tarihinde çizdiği çerçeve bir yol haritası olabilir. Kültürü oluşturan değiş-tiren dönüştüren bütün şartlar ele alınmadan yapılacak değerlendirmelerin hep bir tarafı eksik kalacaktır.

Gerçek bir çağdaşlaşma için Türk hümanizmasını oluşturacak yaratıcı okuma ve düşünme süreci bu perspektif takip edilerek inşa edilmelidir. Bu çerçevede Türk milliyetçiliğine kaynaklık eden temel metinlerin de eleştirel bir okumaya tabi tutulması zaruridir.

Tarihsel Sürekliliği içerisinde Türk düşüncesinin genel karakteristiği "il ve törü"yü düzenlemek ve çekip çevirmek "status quo"nun inşası anlamında pratik/pragmatik ve ideolojik, kainata nizam vermek [cosmopolis'i] inşa etmek bakımından ütopyacıdır. [Kün tuğ bolsın kök kurıkandan Kızıl Elma'ya, Kuzey Çayırlarından, Akdeniz'e, hep bu hayali kovaladı.

"Gönül ve kalp /akleden kalbin imtiazı" yeni dünya görüşünü inşa edecek temel doğrultu olması temennisıyla...

Kaynakça

Arslan TOPAKKAYA (2007) , J.G. Fichte'nin "Bilim Öğretisi" Adlı Eserinde Varlık Açılımının Yöntemi Olarak Diyalektik, Kaygı, Kaygı Dergisi,S 9,s 49-59

Avcıoğlu, Doğan (1979)Türklerin Tarihi, 2. Cilt, İstanbul:Tekin Yayınevi

Aydın H.,Yılmaz, M. T., (2007),"Modern Bilime Yönelik Postmodern Eleştiriler ve Felsefi Değeri", Karaburun Bilim Kongresi, İzmir 7-9 Eylül 2007.s 1-17"

Davutoğlu, Ahmet (1997),Medeniyetlerin benidrakı [Self-perception of the civilizations], Divan Dergisi ,S.3,s 1-53

Ergin, Muharrem (1996) Orhun Abideleri, İstanbul. Boğaziçi Yayınları

Gencer Bedri (2007), "Osmanlı Kozmopolitizmi için Tabii Hukuk Teorisi. Sava Paşa

Gencer, Bedri (2012) İslamda Modernleşme Ankara. Doğu Batı Yayınları

Görkem,İsmail(2005)'Tahir Alangu'nun Folklor Anlayışı", Fikret Türkmen Armağanı,İzmir: Kanyılmaz Matbaası

Hegel (2010), Tarih Felsefesi, Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul. İdea yayınevi

Koç Yalçın (2008),Anadolu Mayası "Türk Kimliği Üzerine Bir İnceleme", Ankara:Cedit Neşriyat

Ong, Walter (1995), Sözlü ve Yazılı Kültür, İstanbul. Metis Yay

Seyitdanlıoğlu, Mehmet (2009) Eski Türklerde Devlet Meclisi "Toy" Üzerine Düşünceler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi C 28 S 45 s: 001-011